Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
E. TANCHEV
fremsat den 11. april 2018 [1 i]

Sag C-600/16 P

National Iranian Tanker Company
mod

Rådet for Den Europæiske Union

»Appel – fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik – restriktive foranstaltninger over for Den Islamiske Republik Iran med det formål at forhindre nuklear spredning – indefrysning af midler – annullationssøgsmål – afgørelse om genopførelse på listen efter Unionens retsinstansers annullation af afgørelse om den oprindelige opførelse på listen for så vidt angår realiteten – artikel 266 TEUF – almindelige EU-retlige principper – grundlæggende rettigheder – ret til effektive retsmidler – artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – artikel 6, stk. 1, og artikel 13 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder«

I. Indledning

1. I denne sag er Domstolen igen blevet anmodet om at træffe afgørelse om foreneligheden med EU-retten af restriktive foranstaltninger, som Rådet har truffet med henblik på at tilskynde Den Islamiske Republik Iran (herefter »Iran«) til at efterleve sine internationale forpligtelser i forbindelse med landets nukleare spredningsaktiviteter, men der er tale om et nyt spørgsmål. De omhandlede restriktive foranstaltninger vedrører en afgørelse fra Rådet om at genopføre en enhed på listen, hvorved dennes midler blev indefrosset. Denne afgørelse blev truffet ikke længe efter, at afgørelsen om den oprindelige opførelse på listen blev erklæret ulovlig af Retten, hvorved Rådet i henhold til artikel 266 TEUF blev forpligtet til »at gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger«. Det nye spørgsmål er således følgende: Når Rådet reagerer ved at genopføre den pågældende enhed på listen på grundlag af samme udpegelseskriterium, og når de faktiske omstændigheder ikke har ændret sig i det væsentlige, indebærer dette så en tilsidesættelse af – blandt andre EU-retlige principper – enhedens ret til effektive retsmidler med hensyn til afgørelsen om den oprindelige opførelse på listen som sikret ved artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«)?

2. Dette er det centrale spørgsmål, der rejser sig i den foreliggende appel iværksat af National Iranian Tanker Company (herefter »NITC«) til prøvelse af dom afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 14. september 2016, National Iranian Tanker Company mod Rådet (T-207/15, EU:T:2016:471, herefter »NITC II-dommen«), hvorved Retten forkastede det af NITC anlagte annullationssøgsmål til prøvelse af visse foranstaltninger, som genopførte NITC på Den Europæiske Unions liste over personer og enheder, hvis pengemidler og økonomiske ressourcer skulle indefryses inden for rammerne af restriktive foranstaltninger over for Iran med henblik på at forhindre nuklear spredning (herefter »restriktive foranstaltninger over for Iran«).

1 – Originalsprog: engelsk.

3. Med sit første appelanbringende har NITC gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved i NITC II-dommens præmis 45-64 og 68 at fastslå, at Rådets afgørelse om genopførelse på listen ikke tilsidesatte princippet om res judicata, retssikkerhedsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og princippet om retskraft samt retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47.

4. Kernen i NITC's argumenter er påstanden om, at så længe Rådet frit kan ændre den retlige kvalificering af de samme faktiske påstande for at opfylde et udpegelseskriterium under omstændigheder, hvor Retten i en endelig og bindende dom har truffet afgørelse om, at disse faktiske påstande ikke begrundede afgørelsen om den første opførelse på listen, og der ikke er sket nogen ændring af omstændighederne siden afgørelsen om den første opførelse, er en parts ret til reelle og effektive retsmidler med hensyn til denne første dom uden betydning. NITC har gjort gældende, at dette er tilfældet, da den pågældende part er tvunget til på ny at anlægge sag for atter at få en retslig prøvelse af det, der i det væsentlige er de samme faktiske og retlige omstændigheder, hvilket er i strid med retsstatsprincippet i Unionens retsorden.

5. Rådet har bestridt NITC's argumenter, hovedsagelig med henvisning til Kadi-sagen [2], OMPI-sagen [3] og Interporc-sagen [4] og den skønsbeføjelse, som det er tillagt ved artikel 266 TEUF med hensyn til de foranstaltninger, det kan gennemføre, når en erklæring om ugyldighed er udstedt af Unionens retsinstanser i henhold til artikel 264 TEUF.

6. Efter Domstolens anmodning vil dette forslag til afgørelse derfor have fokus på det første appelanbringende.

7. Det er værd at bemærke, at denne appelsag er den første i en række af sager, der i øjeblikket verserer for Domstolen, hvor en sagsøger har gjort gældende, at EU's struktur med hensyn til retsmidler, i det mindste i forbindelse med restriktive foranstaltninger, bør omfortolkes i lyset af retten til effektive retsmidler og andre EU-retlige principper [5]. Den foreliggende sag giver derfor Domstolen mulighed for at videreudvikle sin praksis, hvis dette er nødvendigt for at sikre en effektiv domstolsbeskyttelse for private parter i Den Europæiske Union.

II. Tvistens baggrund

8. NITC er et iransk selskab, der er specialiseret i fragt af råolie og gas. Selskabet driver en af de største flåder af olietankskibe i verden. Olietankskibe er skibe, der er konstrueret til at transportere olie i bulk.

9. I forlængelse af flere resolutioner om foranstaltninger med henblik på at tilskynde Iran til at efterleve sine internationale forpligtelser i forbindelse med nuklear spredning vedtog De Forenede Nationers Sikkerhedsråd (herefter »Sikkerhedsrådet«) den 9. juni 2010 resolution 1929 (2010) (herefter »resolution 1929«), hvorved der blev indført strengere foranstaltninger over for Iran på baggrund af »den mulige forbindelse mellem Irans indtægter fra dets energisektor og finansieringen af Irans spredningsfølsomme nukleare aktiviteter« [6]. Den 17. juni 2010 opfordrede Det Europæiske Råd Rådet til at vedtage foranstaltninger til gennemførelse af resolution 1929 og ledsageforanstaltninger, som bl.a. skulle have fokus på nøglesektorer inden for olie- og gasindustrien [7].

2 – Dom af 3.9.2008, Kadi og Al Barakaat Foundation mod Rådet (C-402/05 P og C-415/05 P, EU:C:2008:461), af 18.7.2013, Kommissionen m.fl. mod Kadi (C-584/10 P, C-593/10 P og C-595/10 P, EU:C:2013:518).

3 – Dom af 23.10.2008, People's Mojahedin Organization of Iran mod Rådet (T-256/07, EU:T:2008:461).

4 – Dom af 6.3.2003, Interporc Im- und Export mod Kommissionen (C-41/00 P, EU:C:2003:125).

5 – Jf. Bank Tejarat mod Rådet (C-248/17 P, verserende), Islamic Republic of Iran Shipping Lines m.fl. mod Rådet (C-225/17 P, verserende).

6 – De Forenede Nationers Sikkerhedsråd, resolution 1929 (2010), vedtaget af Sikkerhedsrådet på dets 6335. møde den 9.6.2010, 17. betragtning.

7 – Det Europæiske Råds konklusioner, EUCO 13/10, 17.6.2010, bilag II, »Erklæring om Iran«, punkt 4.

10. Rådet vedtog den 26. juli afgørelse 2010/413/FUSP om restriktive foranstaltninger over for Iran og om ophævelse af fælles holdning 2007/140/FUSP (herefter »afgørelse 2010/413«)[8]. I bilag II til denne afgørelse er opført de personer og enheder – ud over dem, der er udpeget på FN-niveau – hvis pengemidler og økonomiske ressourcer skal indefryses[9].

11. Den 23. januar 2012 vedtog Rådet afgørelse 2012/35/FUSP om ændring af afgørelse 2010/413/FUSP (herefter »afgørelse 2012/35«)[10] med henblik på at styrke de restriktive foranstaltninger over for Iran som reaktion på Rådets alvorlige og stadig dybere bekymring over karakteren af Irans atomprogram[11]. Det fremgår af 13. betragtning til denne afgørelse, at foranstaltninger om indefrysning af midler »bør anvendes på yderligere personer og enheder, der yder støtte til Irans regering, og som muliggør, at denne kan gå videre med spredningsfølsomme nukleare aktiviteter eller udvikling af atomvåbenfremføringsmidler, *herunder navnlig personer og enheder, som yder finansiel, logistisk eller materiel støtte til Irans regering*«[12].

12. Afgørelse 2012/35 tilføjede følgende litra til artikel 20, stk. 1, i afgørelse 2010/413 og foreskrev derved indefrysning af midler tilhørende følgende personer og enheder:

»c) andre personer og enheder, der ikke er opført på listen i bilag I, men som *yder støtte til Irans regering*, og personer og enheder med tilknytning til dem, jf. listen i bilag II«[13].

13. Den 23. marts 2012 vedtog Rådet forordning (EU) nr. 267/2012 om restriktive foranstaltninger over for Iran og om ophævelse af forordning (EU) nr. 961/2010 (herefter »forordning nr. 267/2012«)[14]. Med henblik på gennemførelsen af artikel 20, stk. 1, litra c), i afgørelse 2010/413 (som ændret ved afgørelse 2012/35[15]) foreskriver artikel 23, stk. 2, i forordning nr. 267/2012 indefrysning af pengemidler og økonomiske ressourcer hos de personer, enheder og organer, der er opført i bilag IX til forordningen, og som anses for:

»d) at være andre personer, enheder eller organer, som *yder støtte, herunder materiel, logistisk eller økonomisk støtte til Irans regering*, samt personer og enheder med tilknytning til dem«[16].

A. Den første opførelse på listen

14. Den 15. oktober 2012 vedtog Rådet afgørelse 2012/635/FUSP om ændring af afgørelse 2010/413 (herefter »afgørelse 2012/635«)[17]. Rådet fandt det nødvendigt at vedtage yderligere restriktive foranstaltninger over for Iran i lyset af, at Iran ikke engagerede sig seriøst i forhandlingerne med henblik på at afhjælpe de internationale bekymringer over landets atomprogram[18]. Det fremgår af 16.

8 – EUT 2010, L 195, s. 39. I 22. betragtning til denne afgørelse henvises til resolution 1929 og den mulige forbindelse mellem Irans indtægter fra dets energisektor og finansieringen af denne stats nukleare spredningsaktiviteter.

9 – Jf. afgørelse 2010/413, artikel 23, stk. 2, artikel 24, stk. 2, og artikel 25, stk. 1.

10 – EUT 2012, L 19, s. 22. I ottende betragtning til denne afgørelse gentages den mulige forbindelse mellem Irans indtægter fra dets energisektor og finansieringen af denne stats nukleare spredningsaktiviteter, som understreget i resolution 1929.

11 – Jf. femte og sjette betragtning til afgørelse 2012/35..

12 – Min fremhævelse.

13 – Afgørelse 2012/35, artikel 1, stk. 7, litra a), nr. ii). Min fremhævelse. Artikel 1, stk. 8, i denne afgørelse erstattede artikel 24, stk. 2, i afgørelse 2010/413, således at når Rådet træffer afgørelse om foranstaltninger i henhold til bl.a. artikel 20, stk. 1, litra c), med hensyn til en person eller enhed, skal det ændre bilag II i overensstemmelse hermed.

14 – EUT 2012, L 88, s. 1.

15 – Jf. 11. betragtning til forordning nr. 267/2012.

16 – Min fremhævelse. I henhold til artikel 46, stk. 2, i forordning nr. 267/2012 skal Rådet, hvis det beslutter, at en person, en enhed eller et organ skal være omfattet af foranstaltningerne i bl.a. artikel 23, stk. 2, i denne forordning, ændre bilag IX i overensstemmelse hermed.

17 – EUT 2012, L 282, s. 58.

18 – Femte betragtning til afgørelse 2012/635.

betragtning til denne afgørelse, at »især iranske statsejede enheder involveret i olie- og gassektoren« bør opføres på listen over personer og enheder, der er omfattet af restriktive foranstaltninger, som findes i bilag II til afgørelse 2010/413, »eftersom de udgør en væsentlig indtjeningskilde for den iranske regering«.

15. Med henblik herpå erstattede artikel 1, stk. 8, litra a), i afgørelse 2012/635 artikel 20, stk. 1, litra c), i afgørelse 2010/413, således at »andre personer og enheder, der ikke er omfattet af bilag I, og som forsyner Irans regering og enheder, der ejes eller kontrolleres af dem eller personer og enheder, som de har forbindelse til, med støtte, som opført på listen i bilag II« ville være omfattet af restriktive foranstaltninger. Artikel 2 i afgørelse 2012/635 opførte NITC på listen i bilag II til afgørelse 2010/413, der indeholder listen over bl.a. personer og enheder, der yder støtte til Irans regering [19].

16. Den 15. oktober 2012 vedtog Rådet ligeledes forordning (EU) nr. 945/2012 om gennemførelse af forordning nr. 267/2012 (herefter »gennemførelsesforordning nr. 945/2012«) [20]. I betragtning af situationen i Iran og i overensstemmelse med afgørelse 2012/635 mente Rådet, at flere personer og enheder burde omfattes af de restriktive foranstaltninger, som findes i bilag IX til forordning nr. 267/2012 [21]. Artikel 1 i denne gennemførelsesforordning opførte NITC på listen i bilag IX til forordning nr. 267/2012, der indeholder listen over bl.a. personer og enheder, der yder støtte til Irans regering [22].

17. NITC blev opført på listen ved afgørelse 2012/635 og gennemførelsesforordning nr. 945/2012 på grundlag af det udpegelseskriterium, der er fastsat i artikel 20, stk. 1, litra c), i afgørelse 2010/413 og artikel 23, stk. 2, litra d), i forordning nr. 267/2012 (herefter »den første opførelse på listen«) af følgende grunde:

»Kontrolleres reelt af Irans regering. Yder finansiel støtte til Irans regering gennem sine aktionærer, der opretholder forbindelser med regeringen.«

18. Den 16. oktober 2012 underrettede Rådet NITC om den første opførelse på listen. Herefter fulgte en udveksling af korrespondance mellem NITC og Rådet [23].

19. Den 21. december 2012 vedtog Rådet forordning nr. 1263/2012 om ændring af forordning nr. 267/2012 om restriktive foranstaltninger over for Iran (herefter forordning nr. 1263/2012) [24]. Forordning nr. 1263/2012 erstattede bl.a. artikel 23, stk. 2, litra d), i forordning nr. 267/2012 med følgende tekst: »at være andre personer, enheder eller organer, som *yder støtte, herunder materiel, logistisk eller økonomisk støtte til Irans regering*, samt enheder, der ejes eller kontrolleres af dem eller af personer og enheder med tilknytning til dem« [25]. Det udpegelseskriterium, som fandt anvendelse på NITC, var således ikke berørt.

20. Den 27. december 2012 anlagde NITC sag ved Retten med påstand om annullation af afgørelse 2012/635 og gennemførelsesforordning nr. 945/2012, for så vidt som disse foranstaltninger vedrørte NITC.

19 – Afgørelse 2012/635, bilag, II, B. Enheder, punkt 31.

20 – EUT 2012, L 282, s. 16.

21 – Anden betragtning til gennemførelsesforordning nr. 945/2012.

22 – Gennemførelsesforordning nr. 945/2012, bilaget, II, B. Enheder, punkt 31.

23 – Jf. dom af 3.7.2014, National Iranian Tanker Company mod Rådet (T-565/12, EU:T:2014:608, præmis 16-18).

24 – EUT 2012, L 356, s. 34.

25 – Artikel 1, nr. 11), litra a), i forordning nr. 1263/2012. Min fremhævelse.

B. NITC I-dommen

21. I dom af 3. juli 2014, National Iranian Tanker Company mod Rådet (T-565/12, EU:T:2014:608, herefter »NITC I-dommen«), tiltrådte Retten NITC's første anbringende om, at Rådet havde foretaget et åbenbart urigtigt skøn ved at finde, at udpegelseskriteriet var blevet opfyldt i forbindelse med opførelsen af NITC på listen [26].

22. Da NITC I-dommen er central i denne sag, finder jeg det nyttigt at redegøre nærmere for Rettens begrundelse.

23. For det første forkastede Retten det argument, som Rådet fremsatte under retsmødet, hvorefter NITC's involvering i den iranske olie- og gassektor gennem sin virksomhed med fragt af råolie produceret i Iran i sig selv skulle kunne bevise, at NITC ydede finansiel støtte til den iranske regering, eftersom transport af olie ikke havde noget at gøre med den påståede forekomst af forbindelser mellem NITC's aktionærer og regeringen [27].

24. Retten forkastede ligeledes det argument, som Rådet fremsatte under retsmødet, hvorefter NITC efter at være blevet privatiseret fortsat var kontrolleret af National Iranian Oil Company (herefter »NIOC«), en enhed, som ejes 100% af den iranske stat og ligeledes er omfattet af restriktive foranstaltninger på grund af dens finansielle støtte til den iranske regering. Retten nåede frem til denne konklusion, fordi begrundelserne for NITC's opførelse på listen ikke henviste til en indirekte finansiel støtte som følge af forbindelserne mellem NITC og NIOC [28].

25. Retten anførte endvidere følgende: »For så vidt som de ovennævnte argumenter fra Rådet sigter mod at godtgøre, at sagsøgeren yder en indirekte finansiel støtte til Irans regering gennem sin virksomhed med transport af gas og olie, skal det desuden under alle omstændigheder fastslås, at der i den lovgivning, som finder anvendelse, er fastsat et kriterium om ydelse af økonomisk støtte til Irans regering og ikke ydelse af indirekte økonomisk støtte. *Den omstændighed i sig selv, at sagsøgeren gennem sin transportvirksomhed er involveret i den iranske olie- og gassektor, som udgør en af Irans regerings vigtigste indtægtskilder, kan imidlertid*, i modsætning til hvad Rådet har hævdet, *ikke anses for at være dækket af det retlige kriterium om ydelse af økonomisk støtte til denne regering*« [29].

26. Hvad dernæst angår NITC's kapitalstruktur fastslog Retten, at hverken de forslag om opførelse på listen, som blev fremsat af tre medlemsstater, eller de øvrige dokumenter i Rådets sagsakter identificerede NITC's aktionærer eller indeholdt »det mindste indicium« til støtte for de grunde, der var anført [30]. I denne henseende fastslog Retten, at Rådet ikke kunne påberåbe sig visse faktiske argumenter – herunder, at NITC's aktionærer var tre statslige pensionsfonde, hvor 33% af NITC's kapital ejedes af State Pension Fund, 33% af Social Security Retirement Fund og 33% af NIOC Pension and Savings Fund – for så vidt som disse argumenter ikke forekom i Rådets sagsakter og ikke blev meddelt NITC rettidigt [31].

27. Følgelig fastslog Retten, at de oplysninger, som kunne tages i betragtning, ikke indeholdt noget indicium til støtte for de anførte grunde, og at den første opførelse på listen derfor skulle annulleres [32].

26 – NITC I-dommen, præmis 66. Retten forkastede NITC's andet anbringende om tilsidesættelse af begrundelsespligten: ibid., præmis 35-47. Efter at have taget det første anbringende til følge behandlede den ikke de øvrige anbringender: ibid., præmis 67.

27 – NITC I-dommen, præmis 58.

28 – NITC I-dommen, præmis 59.

29 – NITC I-dommen, præmis 60. Min fremhævelse.

30 – NITC I-dommen, præmis 61.

31 – NITC I-dommen, præmis 62 (under henvisning til præmis 51 og 52).

32 – NITC I-dommen, præmis 64-67.

28. Hvad angår de tidsmæssige virkninger af annullationen forkastede Retten NITC's argument om, at den burde få øjeblikkelig virkning, da det ville gøre det muligt for NITC at flytte alle eller en del af sine aktiver uden for Den Europæiske Union, uden at Rådet i givet fald i rette tid ville kunne anvende artikel 266 TEUF med henblik på at afhjælpe de mangler, som er fastslået i dommen, hvilket kunne risikere at være til alvorlig og uoprettelig skade for effektiviteten af enhver indefrysning af aktiver, som Rådet i fremtiden måtte vedtage over for NITC [33].

29. Hvad angår anvendelsen af artikel 266 TEUF fastslog Retten: »denne dom annullerer opførelsen af sagsøgerens navn på listerne som følge af, at begrundelsen for denne opførelse ikke er underbygget af tilstrækkelige beviser. Selv om det tilkommer Rådet at træffe bestemmelse om foranstaltninger til gennemførelse af denne dom, kan det ikke på forhånd udelukkes, at sagsøgerens navn på ny bliver opført på listen. Inden for rammerne af denne nye vurdering har Rådet således mulighed for på ny at opføre sagsøgerens navn på listen på grundlag af en begrundelse, som er tilstrækkeligt underbygget« [34].

30. På dette grundlag fastslog Retten, at virkningerne af de omhandlede restriktive foranstaltninger bør opretholdes for så vidt angår NITC indtil udløbet af den i artikel 56, stk. 1, i statutten omhandlede appelfrist eller, såfremt appel blev iværksat inden for denne frist, indtil stadfæstelse eller afvisning af appellen [35].

31. Rådet iværksatte ikke appel til prøvelse af NITC I-dommen. Annullationen af den første opførelse på listen fik således virkning fra den 20. september 2014 [36].

C. Den anden opførelse på listen

32. Omkring en måned senere underrettede Rådet ved skrivelse af 23. oktober 2014 NITC om, at det havde til hensigt at genopføre selskabet på listen på grundlag af det udpegelseskriterium, der er fastsat i artikel 20, stk. 1, litra c), i afgørelse 2010/413 og artikel 23, stk. 2, litra d), i forordning nr. 267/2012, under henvisning til personer og enheder, som yder støtte til Irans regering. Dette var det samme udpegelseskriterium, der var blevet anvendt til den afgørelse om opførelse på listen, som Retten annullerede i NITC I-dommen.

33. Herefter fulgte en udveksling af korrespondance mellem NITC og Rådet [37]. Bl.a. den 27. oktober 2014 sendte Rådet NITC seks e-mails med de bilag, der er nævnt i Rådets skrivelse af 23. oktober 2014. Disse bilag, hvoraf størstedelen ikke havde nogen officiel dato [38], og heriblandt ét, som Rådet havde fremlagt for Retten i NITC I-dommen, indeholdt oplysninger om de pensionsfonde, der var aktionærer i NITC, og NITC's aktiviteter inden for olietransport [39].

33 – NITC I-dommen, præmis 77.

34 – NITC I-dommen, præmis 77 (citater udeladt).

35 – NITC I-dommen, præmis 78.

36 – Ifølge de oplysninger, der er fremlagt for Domstolen, var datoen for forkyndelse af NITC I-dommen for parterne den 9.7.2014. I lyset af den frist, der er fastsat i artikel 56, stk. 1, i statutten (to måneder plus ti dage under hensyn til afstanden), blev virkningerne af den første opførelse på listen opretholdt i forhold til NITC indtil den 19.9.2014.

37 – Jf. NITC I-dommen, præmis 23-29.

38 – Bilagene, som var vedlagt NITC's indlæg i denne appelsag, omfattede: 1) unavngiven artikel, »Divestment of State Companies in Iran« (ikke dateret, RELEX-dato 20.12.2013), 2) artikel, »New Labor Minister ends Saeed Mortazavi's appointment on the Social Security Organization's Board of Trustees«, Iran Daily Brief (dateret 19.8.2013, RELEX-dato 16.10.2014), 3) Social Security Organisations websted vedrørende medlemskab af bestyrelsen (tilgået 13.10.2014, RELEX-dato 16.10.2014), 4) unavngiven tekst, »Social Security Law of the Islamic Republic of Iran« (ikke dateret, RELEX-dato 16.10.2014), 5) Dun & Bradstreet-rapport om det sociale sikringsorgan (Social Security Organisation) (ikke dateret, RELEX-dato 16.10.2014), 6) Dun & Bradstreet-rapport om pensionsfonden for tjenestemænd (Civil Servants Pension Fund) (ikke dateret, RELEX-dato 16.10.2014), 7) uofficiel oversættelse af uddrag af interview med tidligere NITC-bestyrelsesformand (ikke dateret, RELEX-dato 16.10.2014), 8) skrivelse af 19.1.2012 fra NITC til EU's højtstående repræsentant Catherine Ashton, »Statement of NITC in relation to this Lloyd's List article dated 18 January 2012 – »NITC to be targeted by sanctions«« og 9) NIOC's websted, hvor NITC's aktiviteter er opført som et af NIOC's datterselskaber (tilgået 12.2.2014, RELEX-dato 16.10.2014). RELEX er en forkortelse for Gruppen af Råder vedrørende Eksterne Forbindelser.

39 – Retten henviste til den skrivelse, der er anført i nr. 8) i fodnote 38, i sin undersøgelse af NITC's anbringende om tilsidesættelse af begrundelsespligten, jf. NITC I-dommen, præmis 10 og 34.

34. Ved skrivelse af 5. februar 2015 fremsendte Rådet et frigivet uddrag af forslaget om at genopføre selskabet på listen (herefter »forslaget om genopførelse på listen«) til NITC[40]. Under overskriften finansiel støtte til den iranske regering gennem NITC's aktionærer, der er statsejede/-kontrollerede, fremgik det af forslaget om genopførelse på listen, at NITS ifølge et officielt dokument fra NITC dateret den 21. august 2006 var ejet af tre pensionsfonde – statens pensionskasse (State Retirement Fund) (33%), det sociale sikringsorgan (Social Security Organisation) (33%) og olieindustriens ansattes pensions- og opsparingsfond (Oil Industry Employees Retirement and Savings Fund) (34%) – der var yderligere beskrevet via links til oplysninger fra åbne kilder og flere af de bilag, der er nævnt ovenfor[41].

35. I afsnittet med overskriften NITC's ydelse af logistisk støtte til den iranske regering gennem transport af iranske olieprodukter fremgik det af forslaget om genopførelse på listen, at NITC ifølge en skrivelse fra NITC til EU's højtstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik er et førende tankskibsselskab på verdensplan, hvis aktiviteter er begrænset til transport af råolie[42]. NITC's transportaktiviteter blev yderligere understøttet med henvisning til NIOC's websted og et link til en artikel fra 2012 fra Institute for the Study of War (institut for krigsstudier), som Rådet havde fremlagt for Retten i forbindelse med NITC I-dommen, og hvoraf det fremgik, at NITC fragtede næsten halvdelen af den råolie, som blev produceret i Iran i 2011[43]. Det fremgik af forslaget om genopførelse på listen, at eftersom olie er en meget vigtig indtægtskilde for den iranske regering, er NITC's transport til eksportmarkeder og distribution til havne og øer et centralt logistisk spørgsmål for denne regering og en integrerende del af oliehandelen[44]. Ifølge dette forslag om genopførelse på listen fremgik det ligeledes af nyhedsrapporter, at den iranske regering var afhængig af NITC for at kunne eksportere olie, med links til fem sådanne rapporter (tre dateret inden NITC's oprindelige opførelse på listen), samt én rapport om NITC's transportaktiviteter efter NITC I-dommen[45].

36. NITC har i sit indlæg gjort gældende, at alle væsentlige oplysninger, som Rådet lagde til grund på tidspunktet for genopførelsen på listen, er og var offentligt tilgængelige eller var blevet stillet til rådighed af NITC i korrespondance mellem NITC og Den Europæiske Union.

37. Den 12. februar 2015 vedtog Rådet afgørelse (FUSP) 2015/236 om ændring af afgørelse 2010/413 (herefter »afgørelse 2015/236«)[46] og forordning (EU) 2015/230 om gennemførelse af forordning nr. 267/2012 (herefter »gennemførelsesforordning 2015/230«)[47]. Ved disse retsakter (under ét herefter »de anfægtede retsakter«) genopførte Rådet NITC på listen i bilag II til afgørelse 2010/413[48] og bilag IX til forordning nr. 267/2012[49] i henhold til det udpegelseskriterium, der er fastsat i artikel 20, stk. 1, litra c), i afgørelse 2010/413 og artikel 23, stk. 2, litra d), i forordning nr. 267/2012, under henvisning til personer og enheder, som yder støtte til Irans regering. Som nævnt ovenfor var dette det samme udpegelseskriterium, som den første opførelse på listen havde været baseret på.

40 – Uddrag fra COREU CFSP/0084/14, dok. 16211/14 LIMITE, 27.11.2014, vedlagt NITC's indlæg i denne appelsag (herefter »forslag om genopførelse på listen«).

41 – Forslag om genopførelse på listen, punkt 1-6.

42 – Forslag om genopførelse på listen, punkt 7.

43 – Forslag om genopførelse på listen, punkt 8. Jf. NITC I-dommen, præmis 50.

44 – Forslag om genopførelse på listen, punkt 9.

45 – Forslag om genopførelse på listen, punkt 11 (med henvisning til links til nyhedsrapporter (rækkefølge af opførelse på listen) af 21.6.2012, 17.4.2012, 11.12.2013, 15.11.2012, 16.4.2012 (fodnote 43 og ledsagende tekst ovenfor) og 11.7.2014).

46 – EUT 2015, L 39, s. 18.

47 – EUT 2015, L 39, s. 3.

48 – Afgørelse 2015/236, bilag, B. Enheder, punkt 140.

49 – Gennemførelsesforordning 2015/230, bilag, B. Enheder, punkt 140.

38. NITC blev genopført på listen ved afgørelse 2015/236 og gennemførelsesforordning 2015/230 (herefter »den anden opførelse på listen«) af følgende grunde:

»National Iranian Tanker Company yder finansiel støtte til Irans regering gennem sine aktionærer den iranske stats pensionskasse (Iranian State Retirement Fund), det iranske sociale sikringsorgan (Iranian Social Security Organisation) og olieindustriens ansattes pensions- og opsparingsfond (Oil Industry Employees Retirement and Savings Fund), der er statskontrollerede enheder. Desuden er NITC en af de største ejere af råolietankskibe i verden og en af de vigtigste transportører af iransk råolie. NITC yder logistisk støtte til Irans regering gennem transport af iransk olie.«

39. Genopførelsen af NITC på listen var derfor støttet på to grunde. Den første grund vedrørte NITC's ydelse af økonomisk støtte til den iranske regering gennem sine aktionærer. Dette var den samme grund, som var blevet anført i forbindelse med den første opførelse på listen, med lidt ændret sprogbrug og angivelse af navnene på de tre pensionsfonde, der var aktionærer i NITC. Den anden grund vedrørte NITC's ydelse af økonomisk støtte til den iranske regering gennem sin økonomiske virksomhed i form af transport af iransk olie. I NITC I-dommen havde Retten i det væsentlige fastslået, at den omstændighed, at NITC transporterer iransk olie, ikke kunne sidestilles med ydelse af økonomisk støtte til den iranske regering, men var ikke blevet anmodet om at undersøge spørgsmålet om logistisk støtte [50].

40. Den 16. februar 2015 underrettede Rådet NITC om den anden opførelse på listen [51].

41. Det bemærkes, at den 16. januar 2016 blev genopførelsen af NITC på listen i afgørelse 2015/236 suspenderet [52] og selskabets genopførelse på listen i gennemførelsesforordning 2015/230 slettet [53] af Rådet [54]. Dette skete som led i den fælles omfattende handlingsplan [55] mellem E3/EU+3 [56] og Iran, der indeholder en langsigtet løsning på det iranske atomspørgsmål og omfatter en samlet ophævelse af Sikkerhedsrådets sanktioner, EU-sanktioner og nationale sanktioner, der er forbundet med Irans atomprogram [57].

III. Sagen for Retten og NITC II-dommen

42. Den 24. april 2015 anlagde NITC sag ved Retten med påstand om annullation af de anfægtede retsakter mod selskabet.

43. Ligeledes den 24. april 2015 indgav NITC en begæring om foreløbige forholdsregler med påstand om udsættelse af gennemførelsen af de anfægtede retsakter mod selskabet.

50 – Jf. punkt 25 ovenfor.

51 – NITC I-dommen, præmis 32.

52 – Rådets afgørelse (FUSP) 2015/1863 af 18.10.2015 om ændring af afgørelse 2010/413 (EUT 2015, L 274, s. 174), artikel 1, stk. 16.

53 – Rådets gennemførelsesforordning (EU) 2015/1862 om gennemførelse af forordning nr. 267/2012 (EFT 2015, L 274, s. 161), artikel 1.

54 – Rådets afgørelse (FUSP) 2016/37 af 16.1.2016 om anvendelsesdatoen for afgørelse 2015/1863 (EUT 2016, L 11 I, s. 1), bekendtgørelse af anvendelsesdatoen for Rådets forordning (EU) 2015/1861 om ændring af forordning nr. 267/2012 og gennemførelsesforordning 2015/1862 (EUT 2016, CI 15, s. 1).

55 – Findes på http://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/iran/jcpoa-restrictive-measures/.

56 – Kina, Frankrig, Tyskland, Den Russiske Føderation, Det Forenede Kongerige og USA sammen med EU's højtstående repræsentant.

57 – Jf. orienterende note om de EU-sanktioner, der skal ophæves i henhold til den fælles omfattende handlingsplan, Bruxelles, 16.1.2016, senest opdateret den 3.8.2017, SN 10176/1/17 REV 1, hvortil der er henvist i fodnote 55 ovenfor.

A. Kendelse afsagt af Rettens præsident i NITC II-sagen

44. Ved kendelse af 16. juli 2015 i sagen National Iranian Tanker Company mod Rådet (T-207/15 R, EU:T:2015:535) (herefter »NITC II-kendelsen«) tog Rettens præsident ikke NITC's begæring om foreløbige forholdsregler til følge, idet den fastslog, at betingelserne vedrørende afvejningen af interesser og uopsættelighed ikke var opfyldt [58]. Præsidenten mente dog, at betingelsen om fumus boni juris var opfyldt, da parternes argumenter vidnede om en retlig uenighed om anvendelsesområdet for chartrets artikel 47 og artikel 13 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (herefter »EMRK«), som ifølge præsidenten begge fastsætter retten til effektive retsmidler, dvs. en ret til en effektiv domstolsbeskyttelse, »i praktisk såvel som i retlig forstand« [59].

45. Da NITC II-kendelsen optræder i parternes argumentation i denne sag, vil jeg redegøre for Rettens præsidents begrundelse i denne henseende.

46. Rettens præsident fastslog navnlig, at hvis Rådet er bemyndiget til at påberåbe sig retspraksis vedrørende artikel 266 TEUF med henblik på at afhjælpe de retsstridige forhold, som førte til annullation af en restriktiv foranstaltning, ved at vedtage en ny foranstaltning med den samme virkning i praksis som den foregående og under faktiske omstændigheder, som var i bund og grund uændrede, ville Rådet være i stand til at opretholde en uafbrudt række af restriktive foranstaltninger ved systematisk at iværksætte appel, og det uden at selve den faktuelle kontekst, der danner grundlag for disse foranstaltninger og annullationer, er ændret [60].

47. Ifølge Rettens præsident rejste denne situation spørgsmålet, om retten til effektive retsmidler nødvendiggjorde et præklusionselement, som krævede, at Rådet anførte alle grundene og bevismaterialet i forbindelse med sin første opførelse på listen, og derved ville forhindre, at det anvendte dem som begrundelse for en ny opførelse af den samme part, hvis Unionens retsinstanser kritiserede disse grunde og dette bevismateriale. Han bemærkede, at den foreliggende sag tilsyneladende illustrerede behovet for et sådant præklusionselement, idet NITC's økonomiske virksomhed, nemlig transport af iransk olie, og sammensætningen af NITC's aktiebeholdning ikke syntes at have ændret sig mellem datoerne for den første opførelse på listen i 2012 og genopførelsen på listen i 2015. Han bemærkede endvidere, at det bevismateriale, der lå til grund for genopførelsen på listen, og som Rådet havde henvist til i sine bemærkninger, allerede eksisterede inden NITC's første opførelse på listen, undtagen ét senere dokument, som ikke indeholdt nogen nye relevante oplysninger [61].

48. Rettens præsident anførte endvidere, at NITC ikke kunne påberåbe sig NITC I-dommens retskraft i dette begrebs strenge forstand, eftersom afgørelsen om genopførelse på listen i kraft af datoen for sin vedtagelse vedrørte en anden periode af NITC's økonomiske virksomhed end den første opførelse. Han bemærkede dog, at denne virksomhed (transport af iransk olie) i det væsentlige var uændret, og at forskellen med hensyn til tidsperioderne var resultatet af NITC's genopførelse på listen, en afgørelse, som Rådet havde truffet på grundlag af faktiske omstændigheder, som reelt heller ikke var ændrede. Man kunne således anse anvendelsen af begrebet retskraft for at være udelukket alene på grund af

58 – Kendelse afsagt af Rettens præsident den 16.7.2015, National Iranian Tanker Company mod Rådet (T-207/15 R, EU:T:2015:535, præmis 59, 80 og 81).

59 – NITC II-kendelsen, præmis 43 (der henviser til Menneskerettighedsdomstolens dom af 13.11.2007, Ramadhi m.fl. mod Albanien (CE:ECHR:2007:1113JUD003822202R, præmis 48) og 50.

60 – NITC II-kendelsen, præmis 43 og 44.

61 – NITC II-kendelsen, præmis 45 og 46.

Rådets handling, der bestod i kunstigt at udvide de restriktive foranstaltninger, som blev pålagt NITC, ved nu at gøre bevismateriale gældende, som kunne have været påberåbt på tidspunktet for den første opførelse på listen. Han bemærkede, at selv om denne fremgangsmåde ikke var i strid med retskraften, kunne den bidrage til en krænkelse af NITC's ret til effektive retsmidler [62].

49. Ifølge Rettens præsident fulgte det heraf, at det i lyset af retten til effektive retsmidler på den ene side kan være nødvendigt at anlægge en restriktiv fortolkning af retspraksis vedrørende artikel 266 TEUF. På den anden side kunne en indvending være, at rækkevidden af retten til effektive retsmidler ikke bør begrænses uberettiget til et annullationssøgsmål sammen med foreløbige forholdsregler, eftersom en part kunne anlægge erstatningssøgsmål. Det ville tilkomme Retten at træffe afgørelse i hovedsagen [63].

B. Rettens dom i NITC II-sagen

50. I NITC II-dommen afviste Retten det af NITC anlagte annullationssøgsmål i det hele.

51. NITC fremsatte fem anbringender, hvoraf det første er mest relevant i denne forbindelse og vedrører tilsidesættelse af princippet om res judicata, retssikkerhedsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47 [64]. Retten forkastede dette anbringende af følgende grunde.

52. Hvad for det første angår princippet om res judicata fandt Retten, at en af de grunde og det bevismateriale, som Rådet havde baseret sig på til støtte for de anfægtede retsakter, var forskellig fra dem, der var fremlagt for Retten i NITC I-dommen, og at genopførelsen af NITC på listen således ikke var i strid med dette princip [65].

53. Med hensyn til økonomisk støtte fastslog Retten, at Rådet havde støttet sig på nye dokumenter, som ikke indgik i sagens akter på tidspunktet for den første opførelse på listen, og som Retten ikke tog stilling til i NITC I-dommen [66]. Den fandt, at selv om Rådet baserede sig på bevismateriale, der for størstedelens vedkommende vedrørte en dato, der lå forud for den første opførelse på listen, kunne Rådet ikke kritiseres for dette forhold, da det undertiden kan være vanskeligt for Rådet at sikre bevismateriale til at underbygge den begrundelse, der anvendes mod en part, bl.a. fordi det er afhængigt af, at medlemsstaterne er tilstrækkeligt omhyggelige med at fremlægge sådanne beviser [67]. Det er derfor muligt, at Rådet kan sikre det bevismateriale, der er nødvendigt til at begrunde en opførelse på listen efter den dato, hvor den pågældende opførelse blev vedtaget; selv om disse omstændigheder ikke fjerner manglen ved afgørelsen om den første opførelse på listen, kan de stadig være tilstrækkelige til at lovliggøre en efterfølgende afgørelse om genopførelse, der vedtages på grundlag af de samme grunde som dem, der var blevet anført på tidspunktet for den første opførelse på listen, for så vidt som det bevismateriale, som Rådet har tilvejebragt, underbygger disse grunde i tilstrækkelig grad [68].

54. Hvad endvidere angår logistisk støtte fastslog Retten, at selv om de faktiske omstændigheder til støtte for denne grund, nemlig NITC's aktiviteter inden for transport af iransk olie, blev fremlagt af Rådet under retsmødet i den tidligere sag til støtte for begrundelsen vedrørende økonomisk støtte, havde Retten ikke på nogen måde undersøgt, om NITC's involvering i den iranske energisektor kunne

62 – NITC II-kendelsen, præmis 47.
63 – NITC II-kendelsen, præmis 48 og 49.
64 – NITC I-dommen, præmis 39.
65 – NITC I-dommen, præmis 45, 46, 50 og 55.
66 – NITC I-dommen, præmis 51.
67 – NITC I-dommen, præmis 52.
68 – NITC I-dommen, præmis 52.

udgøre logistisk støtte til den iranske regering [69]. Retten forkastede ligeledes NITC's argument om, at Rådet burde have baseret sig på logistisk støtte i forbindelse med den første opførelse på listen, da en enkelt grund er tilstrækkelig til at begrunde en parts opførelse på de omhandlede lister; Rådet kan således frit vælge den grund, det finder mest relevant, og en eventuel fejl i forbindelse med valget af denne grund er ikke til hinder for, at det senere kan anføre en grund, som det kunne have anført på tidspunktet for den første opførelse på listen [70].

55. Hvad for det andet angår retssikkerhed og om den berettigede forventning fastslog Retten, at selv om Rådet ikke appellerede NITC I-dommen og ikke genopførte NITC på listen inden for appelfristen, kunne dette ikke have givet NITC anledning til at nære nogen berettiget forventning om, at selskabet ikke ville blive genopført på listen, og Rådet var ikke forpligtet til at foretage en genopførelse inden for denne periode [71].

56. Hvad endelig angår retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47 fastslog Retten, at genopførelsen af NITC på listen på ingen måde rejste tvivl om den effektive virkning af søgsmålet i den sag, der gav anledning til NITC I-dommen [72]. Der var tre grunde hertil.

57. For det første blev den første opførelse på listen slettet med tilbagevirkende kraft fra Unionens retsorden, således at NITC blev anset for aldrig at have været opført på den pågældende liste i perioden forud for NITC I-dommen [73].

58. For det andet var ingen af de af NITC påberåbte principper (princippet om res judicata, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og retssikkerhedsprincippet) til hinder for, at selskabet blev genopført på listen, og for så vidt som beviserne mod NITC var tilstrækkelige til at begrunde selskabets genopførelse på listen, udgjorde annullationen af den første opførelse på listen ikke et element, der kunne rejse tvivl om lovligheden af genopførelsen [74].

59. For det tredje kunne annullationen af den opførelse på listen i NITC I-dommen udgøre grundlaget for et erstatningssøgsmål [75]. Retten fremhævede, at når Rådet beslutter at genopføre en part efter en dom om annullation af den første opførelse på listen, skal Rådet være »særlig streng« i sin nye undersøgelse med henblik på at sikre, at afgørelsen om genopførelse på listen ikke er behæftet med de samme ugyldighedsgrunde som dem, der er fastslået i annullationsdommen, og forhindre, at den pågældende part for anden gang uretmæssigt omfattes af restriktive foranstaltninger [76]. Retten fandt derfor, at hvis det blev fastslået, at genopførelsen af NITC på listen var behæftet med de samme ugyldighedsgrunde som dem, der blev fastslået i NITC I-dommen, kunne Rådets manglende opfyldelse af sin »pligt til strenghed« tages i betragtning ved vurderingen af ulovligheden af dens adfærd i et efterfølgende erstatningssøgsmål, og Rettens konstatering i NITC I-dommen af, at den første opførelse på listen var ulovlig, kunne således gøre det lettere for NITC at opnå erstatning som følge af efterfølgende og uberettigede genopførelser på listen [77].

69 – NITC I-dommen, præmis 53.
70 – NITC I-dommen, præmis 54.
71 – NITC I-dommen, præmis 56-60.
72 – NITC I-dommen, præmis 62.
73 – NITC I-dommen, præmis 63.
74 – NITC I-dommen, præmis 64.
75 – NITC I-dommen, præmis 65.
76 – NITC I-dommen, præmis 66.
77 – NITC I-dommen, præmis 67.

IV. Retsforhandlinger for Domstolen

60. Ved appelskrift indleveret den 24. november 2016 har NITC nedlagt påstand om, at Domstolen ophæver NITC II-dommen og annullerer de anfægtede retsakter, for så vidt som de vedrører NITC, og subsidiært om, at det fastslås, at artikel 20, stk. 1, litra c), i afgørelse 2010/413 og artikel 23, stk. 2, litra d), i forordning nr. 267/2012, som ændret, er uanvendelige på grund af ulovlighed, for så vidt som de finder anvendelse på NITC. NITC har ligeledes nedlagt påstand om, at Rådet tilpligtes at betale sagens omkostninger i appelsagen og omkostningerne afholdt i første instans.

61. Rådet har nedlagt påstand om, at appellen forkastes, eller subsidiært, hvis Domstolen beslutter at ophæve NITC II-dommen og selv træffe endelig afgørelse, at Rådet frifindes for annullationspåstanden og erklæringen om uanvendelighed. Rådet har ligeledes nedlagt påstand om, at NITC tilpligtes at betale sagens omkostninger i appelsagen.

62. NITC og Rådet deltog i retsmødet for Domstolen, der blev afholdt den 24. januar 2018.

V. Det første appelanbringende om tilsidesættelse af princippet om res judicata, retssikkerhedsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og princippet om retskraft samt retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47

A. Parternes argumenter

63. Med sit første appelanbringende har NITC opfordret Domstolen til at videreudvikle sin praksis med henblik på at begrænse Rådets udpegelsesbeføjelser, således at det ikke kan genindføre restriktive foranstaltninger mod en part ved at basere sig på det samme udpegelseskriterium og de samme faktiske påstande, som blev afvist af Unionens retsinstanser for så vidt angår realiteten i en tidligere dom. NITC har gjort gældende, at dette er nødvendigt for at sikre den pågældende parts ret til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47. I modsat fald er Rådet i stand til at tilbageholde eller »oplagre« retlige og faktiske forhold og således indlade sig på misbrug af retssager, som fratager en part retten til effektive retsmidler med hensyn til den dom, hvorved den første opførelse på listen blev erklæret ugyldig. Den nuværende lovgivning og praksis resulterer i en »uophørlig række af retssager«, som gør, at den pågældende part er nødt til på ny at henvende sig til domstolene i det uendelige. I betragtning af den begrænsede tilgængelighed af erstatning og den omstændighed, at Unionens retsinstanser har afvist at anordne foreløbige forholdsregler i forbindelse med restriktive foranstaltninger, har NITC endvidere gjort gældende, at det er så meget desto vigtigere, at Domstolen gennemfører retten til adgang til effektive retsmidler i denne sag.

64. For det første har NITC fremhævet de særlige omstændigheder i denne sag, hvor: 1) NITC opnåede en endelig og bindende dom fra Retten om annullation af den første opførelse på listen for så vidt angår realiteten, 2) de faktuelle påstande rettet mod NITC ikke ændrede sig væsentligt efter denne procedure, og 3) det supplerende bevismateriale, der blev anvendt til genopførelsen af NITC på listen, og som ikke blev fremlagt i forbindelse med den første opførelse på listen, med rimelig omhu altid var til rådighed for Rådet.

65. I denne henseende har NITC henvist til, at de faktiske påstande til støtte for selskabets genopførelse på listen er de samme faktiske påstande, som Rådet uden held anførte som begrundelse for den første opførelse på listen, nemlig at NITC yder støtte til den iranske regering, for de første fordi selskabets aktionærer (visse iranske pensionsfonde) siges at være kontrolleret af regeringen, og for det andet fordi det en af de vigtigste transportører af iransk olie, der udgør en betydelig indtægtskilde for denne regering. Rådet »omdøbte« blot de samme faktiske påstande fra økonomisk til

logistisk støtte. Eftersom det pågældende udpegelseskriterium omfatter en ikke-udtømmende liste over former for støtte, der kan ydes til den iranske regering, har NITC gjort gældende, at Rådet kunne fortsætte med at genopføre selskabet på listen på grundlag af de samme faktiske påstande og hver gang anvende forskellige betegnelser, uanset hvor ofte det har fået medhold ved Retten.

66. Desuden har NITC anført, at alle de væsentlige oplysninger, som Rådet lagde til grund for selskabets genopførelse, var offentligt tilgængelige dokumenter fra internettet eller var blevet stillet til rådighed af NITC i korrespondance mellem NITC og EU. NITC har endvidere gjort gældende, at for så vidt som dokumenter var tilgængelige for Rådet forud for den første opførelse på listen, er Rådet og medlemsstaterne gensidigt forpligtet til loyalt samarbejde, og Rådet skal derfor sikre, at medlemsstaterne har indsamlet alt tilgængeligt bevismateriale, således at Rådet kan fremsætte alle sine bemærkninger på tidspunktet for den første opførelse på listen.

67. For det andet har NITC anført, at forslaget fra Rettens præsident i NITC II-kendelsen om at anlægge en restriktiv fortolkning af retspraksis vedrørende artikel 266 TEUF, bør følges. Dette indebærer indførelse af et præklusionselement, som kræver, at Rådet anfører alle grundene og bevismaterialet i forbindelse med den første opførelse på listen, hvorved det forhindres, at det anvender dem til at genopføre den samme part på listen, hvilket efter NITC's opfattelse er den korrekte fremgangsmåde. NITC har foreholdt Retten ikke at have behandlet disse punkter i NITC II-dommen og for at anlægge en snæver fortolkning af retten til effektive retsmidler. For så vidt angår artikel 266 TEUF har NITC ligeledes bestridt Rådets påstand om, at det set i bakspejlet og i lyset af NITC I-dommen behandlede NITC's ydelse af logistisk støtte på grundlag af selskabets økonomiske virksomhed i form af transport af olie, idet selskabet har gjort gældende, at Rådet for Retten i den sag, der gav anledning til NITC I-dommen, allerede uden held havde fremført argumenter baseret på en sådan virksomhed i forbindelse med ydelsen af økonomisk støtte.

68. For det tredje er NITC af den opfattelse, at selv om der ikke er sket en tilsidesættelse af princippet om res judicata i dette tilfælde, kræver retten til effektive retsmidler og de øvrige påberåbte principper, at Rådet »forelægger hele sagen« på én gang, uden visse tvingende almene hensyn[78]. Selskabet har påpeget, at denne hindring således ikke ville være absolut, og at selv om den uretmæssigt kunne begunstige parter i visse tilfælde, ville dette ikke adskille sig fra tilgangen i Domstolens praksis i forbindelse med andre former for processuelle hindringer, f.eks. frister, og at konsekvenserne for private parter i mangel af sådanne begrænsninger under alle omstændigheder er særlig alvorlige i forbindelse med restriktive foranstaltninger.

69. For det fjerde finder NITC det påfaldende, at Rådet ikke gør noget forsøg på at forklare eller begrunde sin adfærd i forbindelse med selskabets genopførelse på listen, og har gjort gældende, at Rådets påberåbelse af Kadi-dommen, OMPI-dommen og Interporc-dommen ikke er relevant.

70. For det femte har NITC henvist til praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (herefter »Menneskerettighedsdomstolen«) vedrørende EMRK's artikel 6, stk. 1, og artikel 13 og henvist til, at retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47 skal være effektiv i praktisk såvel som i retlig forstand.

71. Rådet har forkastet NITC's påstand om, at princippet om res judicata, retssikkerhedsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og princippet om retskraft samt retten til effektive retsmidler er til hinder for, at det kan vedtage afgørelsen om genopførelse i denne sag.

78 – I sit indlæg har NITC anført, at dette er inspireret af relevant retspraksis i Det Forenede Kongerige i forbindelse med civile søgsmål, og har som eksempel nævnt sagen Henderson mod Henderson (1843) 3 Hare 100 og Johnson mod Gore Wood [2002] 2 AC 1.

72. For det første har Rådet gjort gældende, at der på grundlag af Kadi-dommen, OMPI-dommen og Interporc-dommen ikke er noget krav om, at Rådet skal støtte sig på alle mulige grunde og beviser på tidspunktet for den første opførelse på listen, eller at begrundelsen for en afgørelse om en ny opførelse på listen skal være begrænset til senere faktiske forhold eller omstændigheder eller beviser, der først blev tilgængelige efter den første opførelse på listen.

73. For det andet har Rådet påberåbt sig artikel 266 TEUF med hensyn til, at den pågældende institution har pligt til at gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger. Rådet har i denne henseende fremhævet, at det tilkommer Rådet og ikke Domstolen at undersøge alle potentielt relevante faktiske omstændigheder og afgøre, om den berørte part bør genopføres på listen. Rådet har endvidere understreget, at omfanget af undersøgelsen i henhold til artikel 266 TEUF er anderledes end det, der måske findes i »common law«-systemer, og at NITC's forsøg på at begrænse retspraksis vedrørende artikel 266 TFEU i forbindelse med restriktive foranstaltninger ikke er muligt.

74. For det tredje har Rådet bestridt NITC's påstand om, at det kun omformulerede de samme faktiske omstændigheder fra økonomisk til logistisk støtte, og har gjort gældende, at logistisk støtte er en helt særskilt grund. Rådet har gjort gældende, at den har lært af retspraksis vedrørende de restriktive foranstaltninger, og at det i bagklogskabens lys kunne have overvejet at anføre begrundelsen vedrørende logistisk støtte på tidspunktet for den første opførelse på listen. Alligevel var det efter Rådets opfattelse berettiget at anse den støtte, som NITC ydede, som økonomisk støtte gennem forbindelsen til selskabets aktionærer, hvilket er grunden til, at det anførte dette i forbindelse med den første opførelse på listen, og det er ikke forpligtet til at anføre enhver mulig støtte, som en given enhed må anses for at yde til den iranske regering.

75. For det fjerde har Rådet anført, at det ikke udøver et misbrug, når det vedtager afgørelser om genopførelse på listen, således som det fremgår af dets praksis vedrørende restriktive foranstaltninger over for Iran. Det har endvidere gjort gældende, at der er mulighed for at anlægge et erstatningssøgsmål, hvis Rådet skulle vedtage en afgørelse om genopførelse på listen, som så bort fra en tidligere dom afsagt af Unionens retsinstanser.

76. For det femte har Rådet anført, at det af NITC-kendelsen blot fremgik, at der var en retlig uenighed mellem parterne, der krævede en undersøgelse i hovedsagen; det blev ikke fastslået, at afgørelsen om genopførelse på listen tilsidesatte NITC's ret til effektive retsmidler.

B. Bedømmelse

77. På baggrund af nedenstående bedømmelse konkluderer jeg, at det første appelanbringende bør forkastes. Selv om jeg er af den opfattelse, at denne appelsag ikke kan afgøres ved at henvise til Kadi-dommen, OMPI-dommen og Interporc-dommen, og at de restriktive foranstaltninger, der træffes af Rådet, er begrænset af retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47, herunder Menneskerettighedsdomstolens relevante praksis vedrørende EMRK's artikel 6, stk. 1, og artikel 13, mener jeg ikke, at Retten begik en retlig fejl ved at fastslå, at afgørelsen om genopførelse på listen var i overensstemmelse med retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47, eller begik en anden fejl ved anvendelsen af EU-retten.

78. Min bedømmelse er opdelt i tre hoveddele.

79. Jeg vil først anføre en række indledende bemærkninger for at strukturere de relevante retlige spørgsmål, der er forelagt Domstolen i forbindelse med denne appelsag.

80. Dernæst vil jeg vurdere anvendelsen af retspraksis, som den fremgår af Kadi-dommen, OMPI-dommen og Interporc-dommen, i forhold til omstændighederne i denne appelsag.

81. Endelig vil jeg undersøge retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47, under hensyntagen til: a) Domstolens praksis vedrørende artikel 266 TEUF, b) Menneskerettighedsdomstolens relevante praksis vedrørende EMRK's artikel 6, stk. 1, og artikel 13 og c) anvendelsen heraf i forhold til omstændighederne i denne appelsag.

1. Indledende bemærkninger

82. Umiddelbart kan de spørgsmål, der rejses med det første appelanbringende, forekomme enkle, hvilket er vildledende [79]. Der er i forbindelse med Domstolens praksis vedrørende princippet om res judicata, retssikkerhedsprincippet og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning tale om fast retspraksis, og den blev efter min opfattelse anvendt korrekt af Retten i NITC II-dommen. Det kan heller ikke hævdes, at NITC var hindret i adgangen til domstolsprøvelse af de anfægtede retsakter, som omhandlet i Domstolens praksis vedrørende retten til effektive retsmidler [80]. Domstolens praksis vedrørende artikel 266 TEUF, hvorefter en institution, fra hvilken en retsakt, som er blevet annulleret ved en af Unionens retsinstanser afsagt dom, hidrører, har pligt til at gennemføre de til denne doms opfyldelse nødvendige foranstaltninger [81], giver endvidere den pågældende institution et skøn med hensyn til, hvilke foranstaltninger der skal gennemføres [82].

83. Ved nærmere betragtning er de spørgsmål, som denne appelsag har rejst, imidlertid vanskeligere og mere komplekse.

84. Denne appelsag indebærer kort sagt en vurdering af, om det skøn, som en EU-institution har i henhold til artikel 266 TEUF, med hensyn til, hvad den er forpligtet til at gøre for at afhjælpe den retskrænkelse, der er identificeret i en dom afsagt af Unionens retsinstanser, er indskrænket som følge af retten til effektive retsmidler som sikret ved chartrets artikel 47, sammenholdt med Menneskerettighedsdomstolens relevante praksis vedrørende EMRK's artikel 6, stk. 1, og artikel 13. Rådets beslutning i den foreliggende sag om at genopføre NITC på listen, efter at Retten havde erklæret den første opførelse på listen ugyldig, retter lyset mod dette spørgsmål.

85. Efter min opfattelse er det centrale spørgsmål, der rejser sig i denne appelsag, derfor i det væsentlige, om det er nødvendigt, at Domstolen præciserer sin praksis vedrørende artikel 266 TEUF i lyset af retten til effektive retsmidler som sikret ved chartrets artikel 47, således at private parter sikres en effektiv domstolsbeskyttelse i tvister, der involverer afgørelser om genopførelse på listen, og måske mere generelt.

86. Den foreliggende sag vedrører ligeledes fortolkningen af visse af NITC påberåbte principper – princippet om res judicata, retssikkerhedsprincippet, princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og princippet om dommes retskraft. På grundlag af navnlig bemærkninger, som NITC's repræsentant fremsatte under retsmødet for Domstolen, anser jeg alle disse anbringender som en delmængde af argumentet om, at NITC havde ret til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47 med hensyn til den første opførelse på listen, men som selskabet ikke blev omfattet af. De vil derfor kun blive behandlet, for så vidt som de er relevante for NITC's argumenter med hensyn til chartrets artikel 47.

79 – For at anvende formuleringen i generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomers forslag til afgørelse Kommissionen mod AssiDomän Kraft Products m.fl. (C-310/97 P, EU:C:1999:36, punkt 2).

80 – Jf. f.eks. dom af 6.10.2014, Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650, præmis 95), og af 16.5.2017, Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:373, præmis 44-59), jf. endvidere generaladvokat Wathelets forslag til afgørelse Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:2, punkt 67), generaladvokat Kokotts forslag til afgørelse UBS Europe m.fl. (C-358/16, EU:C:2017:606, punkt 77).

81 – Artikel 266, stk. 1, TEUF bestemmer: »Den institution eller det organ, kontor eller agentur, fra hvilken en annulleret retsakt hidrører, eller hvis undladelse er erklæret stridende mod traktaterne, har pligt til at gennemføre de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger.«

82 – Jf. f.eks. dom af 14.6.2016, Kommissionen mod McBride m.fl. (C-361/14 P, EU:C:2016:434, præmis 52 og 53). Jf. endvidere del V.B. 3, litra a), nedenfor.

2. Kadi-dommen, OMPI-dommen *og* Interporc-dommen *under denne appelsags omstændigheder*

87. Efter min opfattelse kan denne appelsag ikke afgøres på grundlag af Kadi-dommen, OMPI-dommen og Interporc-dommen af følgende grunde.

88. For det første fastslog Domstolen i Kadi I-dommen [83], der vedrørte domstolsprøvelsen af Den Europæiske Unions restriktive foranstaltninger til gennemførelse af Sikkerhedsrådets resolutioner i forbindelse med bekæmpelsen af terrorisme, bl.a., at fordi Rådet ikke havde oplyst Yassin Abdullah Kadi om grundene til hans opførelse på listen og om det bevismateriale, som lå til grund for denne opførelse, eller givet ham adgang til kontradiktion, var hans grundlæggende ret til forsvar og til en effektiv domstolsprøvelse blevet tilsidesat, og der var tale om en ubegrundet begrænsning af hans grundlæggende ejendomsret [84]. Domstolen annullerede derfor de pågældende foranstaltninger, for så vidt som de vedrørte Yassin Abdullah Kadi, men virkningerne af disse foranstaltninger blev opretholdt i et tidsrum på højst tre måneder for at gøre det muligt for Rådet at afhjælpe de konstaterede tilsidesættelser [85].

89. For at afhjælpe disse tilsidesættelser fremsendte Kommissionen en sammenfatning til Yassin Abdullah Kadi af begrundelsen for at optage ham på listen over restriktive foranstaltninger fra Sikkerhedsrådet og gav ham lejlighed til at gøre sine bemærkninger gældende med hensyn til disse grunde, hvorefter Kommissionen fandt, at Yassin Abdullah Kadis opførelse på listen var berettiget, og opretholdt derved optagelsen af hans navn på listen over restriktive foranstaltninger under hensyn til hans tilknytning til Al-Qaida-organisationen [86]. Yassin Abdullah Kadi blev med andre ord ikke slettet fra listen på samme måde som NITC.

90. Yassin Abdullah Kadi anfægtede derefter de restriktive foranstaltninger, der opretholdt opførelsen af ham på listen, og som Retten annullerede [87]. Under en appel til Domstolen i Kadi II-sagen [88] iværksat af Kommissionen, Rådet og Det Forenede Kongerige på grundlag af denne vellykkede anfægtelse ved Retten behandlede Domstolen, idet den afviste appellen, atter spørgsmål vedrørende domstolsprøvelsen af Den Europæiske Unions restriktive foranstaltninger til gennemførelse af FN-resolutioner og om, hvorvidt respekten for Yassin Abdullah Kadis grundlæggende rettigheder fordrede, at de oplysninger og beviser, som blev lagt ham til last, skulle meddeles ham, eftersom Kommissionen havde opretholdt opførelsen af ham på listen på grundlag af en begrundelse fra Sikkerhedsrådet [89]. Domstolen fastslog, at selv om oplysninger vedrørende faktiske omstændigheder, der fandt sted i 1992, med hensyn til én af grundene kunne have udgjort en tilstrækkelig begrundelse for den oprindelige opførelse af Yassin Abdullah Kadi på listen i 2002, kunne disse selvsamme omstændigheder ikke uden yderligere støtte begrunde opretholdelsen af hans navn på listen efter 2008 i betragtning af den forløbne tid mellem de to retsakter [90].

83 – Dom af 3.9.2008, Kadi og Al Barakaat International Foundation mod Rådet og Kommissionen (C-402/05 P og C-415/05 P, EU:C:2008:461) (herefter » Kadi I-dommen«).

84 – Kadi I-dommen, præmis 333-371.

85 – Kadi I-dommen, præmis 372-376.

86 – Jf. generaladvokat Bots forslag til afgørelse Kommissionen m.fl. mod Kadi (C-584/10 P, C-593/10 P og C-595/10 P, EU:C:2013:176, punkt 19-28).

87 – Dom af 30.9.2010, Kadi mod Kommissionen (T-85/09, EU:T:2010:418).

88 – Dom af 18.7.2013, Kommissionen m.fl. mod Kadi (C-584/10 P, C-593/10 P og C-595/10 P, EU:C:2013:518) (herefter »Kadi II-dommen«).

89 – Jf. dom Kadi II, præmis 103-134.

90 – Kadi I-dommen, præmis 156.

91. Da afgørelsen om opførelse på listen i Kadi I-sagen ikke indeholdt nogen form for begrundelse, vedrørte Kadi II-sagen derfor Domstolens undersøgelse – for første gang – af de grunde og det bevismateriale, som den pågældende EU-institution havde anført til støtte for at opretholde opførelsen af Yassin Abdullah Kadi på listen. Domstolen foretog efter min opfattelse derfor i Kadi II-dommen ikke en bedømmelse af lovligheden af en afgørelse om genopførelse på listen truffet af Rådet på grundlag af grunde og faktiske påstande, som Unionens retsinstanser havde truffet afgørelse om i et tidligere annullationssøgsmål.

92. For det andet blev OMPI II-dommen [91] ikke appelleret til Domstolen og er ikke bindende for den.

93. Når dette er sagt, anlagde den udpegede enhed i den pågældende sag et annullationssøgsmål til prøvelse af Rådets afgørelse om genopførelse på listen inden for rammerne af Den Europæiske Unions selvstændige restriktive foranstaltninger med henblik på bekæmpelse af terrorisme. Med sit første anbringende gjorde sagsøgeren gældende, at afgørelsen om genopførelse på listen tilsidesatte artikel 266 TEUF og den tidligere dom [92], hvorved Retten annullerede afgørelsen om den oprindelige opførelse på listen på grund af manglende begrundelse (formelle mangler) og tilsidesættelse af retten til forsvar (proceduremangler) [93]. Sagsøgeren gjorde navnlig gældende, at afgørelsen om genopførelse på listen var baseret på den samme nationale afgørelse og det samme bevismateriale, som blev anvendt i forbindelse med den tidligere afgørelse, og at Rådet ikke var berettiget til at »genbruge« sådanne omstændigheder som grundlag for afgørelsen om genopførelse på listen under hensyntagen til retssikkerhedsprincippet og princippet om den berettigede forventning [94].

94. Retten forkastede dette anbringende og fastslog: »I denne henseende er det tilstrækkeligt at bemærke, at annullation af en retsakt på grund af *formelle mangler eller proceduremangler* på ingen måde griber ind i retten for den institution, som har udstedt denne retsakt, til at vedtage en ny retsakt baseret på de samme retlige og faktiske omstændigheder som dem, der udgjorde grundlaget for den annullerede retsakt, for så vidt som den herved overholder de *formelle eller processuelle regler*, hvis tilsidesættelse er blevet fastslået, og de berørtes berettigede forventning respekteres behørigt« [95]. Retten fastslog endvidere, at selv hvis det blev godtgjort, at afgørelsen om genopførelse på listen var baseret på den samme nationale afgørelse og det samme bevismateriale som den tidligere afgørelse, ville dette være uden betydning for lovligheden af denne afgørelse, og at sagsøgerens berettigede forventning var blevet respekteret [96].

95. Dom OMPI II var derfor begrænset til en situation, hvor afgørelsen om den oprindelige opførelse på listen blev annulleret på grund af formelle mangler og proceduremangler. Dette er ikke tilfældet med hensyn til den første opførelse på listen, der er omfattet af denne appel, og som blev annulleret på grundlag af sagens realitet [97]. Da den oprindelige opførelse på listen ikke havde indeholdt nogen begrundelse, vedrørte dom OMPI ligeledes en situation, hvor Retten vurderede de grunde og det bevismateriale, der for første gang var anført i afgørelsen om genopførelse på listen.

91 – Dom af 23.10.2008, People's Mojahedin Organization of Iran mod Rådet (T-256/07, EU:T:2008:461) (herefter » OMPI II-dommen«), appel trukket tilbage ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 3.6.2009, People's Mojahedin Organization of Iran mod Rådet (C-576/08 P, EU:C:2009:335). Der var en tredje dom af 4.12.2008, People's Mojahedin Organization of Iran mod Rådet (T-284/08, EU:T:2008:550), appel forkastet ved dom af 21.12.2011, Frankrig mod People's Mojahedin Organization of Iran (C-27/09 P, EU:C:2011:853).

92 – Dom af 12.12.2006, Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran mod Rådet (T-228/02, EU:T:2006:384) (herefter »OMPI I-dommen«), ikke appelleret.

93 – OMPI II-dommen-dommen, præmis 3, 50 og 52.

94 – OMPI II-dommen, præmis 72 og 73.

95 – OMPI II-dommen, præmis 75 (under henvisning til præmis 65). Min fremhævelse.

96 – OMPI II-dommen, præmis 76 (under henvisning til præmis 67)..

97 – Det skal bemærkes, at Retten i NITC I-dommen i forbindelse med sin undersøgelse af anbringendet om tilsidesættelse af begrundelsespligten fremhævede, at NITC's påstand om, at selskabets aktionærer ikke længere opretholdt forbindelser med den iranske regering, vedrørte bedømmelsen af spørgsmålet om rigtigheden af den begrundelse, som Rådet havde angivet, og dermed vedrørte den *materielle lovlighed* af afgørelsen om opførelse på listen. Dette var forskelligt fra spørgsmålet om, hvorvidt opførelsen på listen var begrundet, hvilket vedrørte en *væsentlig formforskrift*. Jf. NITC I-dommen-dommen, præmis 46.

96. For det tredje vedrører Interporc-dommen [98] aktindsigt i dokumenter fra Unionens institutioner, navnlig Kommissionen på grundlag af dens daværende adfærdskodeks [99]. Tvisten opstod, fordi sagsøgeren anmodede om aktindsigt i visse dokumenter, der førte til de nationale myndigheders beslutning om at efteropkræve importafgifter hos selskabet [100]. Efter afslaget på sagsøgerens oprindelige begæring vedtog Kommissionens generalsekretær en afgørelse om afslag på selskabets bekræftende begæring på grundlag af undtagelsen med hensyn til beskyttelsen af offentlige interesser (retlige procedurer) [101], som blev annulleret af Retten, fordi begrundelsen var utilstrækkelig [102].

97. Til opfyldelse af denne dom i henhold til artikel 266 TEUF vedtog generalsekretæren en ny afgørelse, igen om afslag på den bekræftende begæring, men begrundelsen var ændret, idet en ny begrundelse (den såkaldte forfatterregel) [103] samt beskyttelsen af offentlige interesser (retlige procedurer) blev anført [104]. Sagsøgeren anlagde sag med påstand om annullation af den nye afgørelse og gjorde bl.a. gældende, at den ikke kunne være baseret på en begrundelse, der ikke var taget stilling til i den oprindelige afgørelse [105].

98. Under en appel til Domstolen i Interporc-sagen blev dette argument forkastet. Efter at have henvist til retspraksis vedrørende artikel 266 TEUF fastslog Domstolen, at når retsvirkningerne af den første dom indebar, at den oprindelige afgørelse aldrig havde eksisteret, og at generalsekretæren i henhold til artikel 266 TEUF var forpligtet til at træffe en ny afgørelse, var det med rette, at Retten fastslog, at generalsekretæren kunne foretage en helt ny vurdering af begæringerne om aktindsigt og følgelig i den efterfølgende afgørelse kunne påberåbe sig andre hensyn end dem, han havde baseret den oprindelige afgørelse på, navnlig forfatterreglen [106]. Domstolen fastslog endvidere, at muligheden for at foretage en helt ny vurdering endvidere indebar, at generalsekretæren i den efterfølgende afgørelse ikke formodedes at skulle gentage alle afslagsgrundene med henblik på at vedtage en afgørelse, der sikrede en korrekt opfyldelse af annullationsdommen, men kun skulle basere sig på dem, som han inden for rammerne af sin skønsbeføjelse fandt burde bringes i anvendelse i det konkrete tilfælde [107].

99. Selv om det kunne hævdes, at Interporc-sagen støtter Rådets skønsbeføjelse med hensyn til at fremsætte en ny begrundelse (i denne forbindelse logistisk støtte) til at underbygge genopførelsen af NITC på listen, mener jeg derfor, at der er tre tvingende grunde til at adskille sagen fra denne appel.

100. For det første udspiller Interporc-sagen sig i en anden sammenhæng, dvs. aktindsigt i dokumenter fra Unionens institutioner (og første begyndelser herpå), hvor Unionens retlige rammer og de EU-mål, der skal nås, er forskellige fra de retlige rammer og målene i forbindelse med den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (herefter »FUSP«), som Den Europæiske Unions restriktive foranstaltninger indgår i.

98 – Dom af 6.3.2003, Interporc Im- und Export mod Kommissionen (C-41/00 P, EU:C:2003:125) (herefter »Interporc-dommen«).

99 – Kommissionens afgørelse 94/90/EF af 8.2.1994 om aktindsigt i Kommissionens dokumenter (EFT 1994, L 46, s. 58), der gennemfører den adfærdskodeks for aktindsigt i Kommissionens og Rådets dokumenter, der er knyttet som bilag hertil. Denne afgørelse blev ophævet ved Kommissionens afgørelse 2001/937/EF, EKSF, Euratom af 5.12.2001 om ændring af dens forretningsorden (EFT 2001, L 345, s. 94) til gennemførelse af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1049/2001 af 30.5.2001 om aktindsigt i Europa-Parlamentets, Rådets og Kommissionens dokumenter (EFT 2001, L 145, s. 43) (herefter »forordning nr. 1049/2001«). Det skal bemærkes, at forordningen er baseret på det, der nu er artikel 15, stk. 3, TEUF, som sammen med chartrets artikel 42 anerkender retten til aktindsigt i dokumenter fra Unionens institutioner og organer i den primære EU-ret.

100 – Dom af 6.2.1998, Interporc mod Kommissionen (T-124/96, EU:T:1998:25) (herefter »Interporc I-dommen«), præmis 9-13).

101 – Interporc I-dommen, præmis 14-18.

102 – Interporc I-dommen, præmis 54-57. Denne dom blev ikke appelleret.

103 – I kraft på daværende tidspunkt; den udgik af forordning nr. 1049/2001.

104 – Dom af 7.12.1999, Interporc mod Kommissionen (T-92/98, EU:T:1999:308) (herefter »Interporc II-dommen«), præmis 20).

105 – Interporc II-dommen, præmis 52.

106 – Interporc-dommen, præmis 31.

107 – Dom Interporc, præmis 32.

Desuden er de umiddelbare følger for sagsøgerens retsstilling efter min opfattelse alvorligere i forbindelse med indførelsen af restriktive foranstaltninger over for den pågældende. Som Domstolen har fastslået, har indefrysning af midler betydelige negative følger og indvirker på den berørte parts rettigheder og frihedsrettigheder [108].

101. For det andet er de retlige argumenter, der blev fremført for Domstolen i Interporc-sagen, forskellige fra de retlige argumenter i denne appelsag, og navnlig var der ingen påstået tilsidesættelse af retten til effektive retsmidler i Interporc-sagen [109]. Jeg finder ikke dette særlig overraskende i betragtning af, at Domstolens dom i Interporc-sagen blev afsagt den 6. marts 2003, næsten 7 år inden chartret fik bindende virkning (med Lissabontraktatens ikrafttræden den 1. december 2009), og dermed på et tidspunkt, hvor Domstolens praksis vedrørende chartret endnu ikke var fuldt udviklet. Når dette er sagt, vil jeg påpege, at Domstolens dom i Interporc-sagen og en række lignende sager har givet anledning til kritik i sig selv på grund af den såkaldte »uophørlige række« af retssager ved Unionens retsinstanser som følge af, at EU-institutionerne ifølge denne retspraksis har ret til at basere sig på én undtagelsesgrund ad gangen, sammenholdt med den omstændighed, at artikel 263 TEUF er til hinder for, at Unionens retsinstanser kan rette påbud til den pågældende institution om at fremlægge det ønskede dokument [110].

102. For det tredje vedrørte Interporc-sagen ikke en situation, hvor en institution vedtog en helt ny afgørelse på grundlag af en begrundelse, som var baseret på faktiske påstande, som udtrykkeligt var blevet afvist i en tidligere annullationsdom.

103. På dette grundlag er jeg ikke overbevist om, at Kadi-sagen, OMPI-sagen og Interporc-sagen tilvejebringer et klart grundlag for Rådets afgørelse om genopførelse på listen i denne appelsag.

3. Retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47 i forhold til omstændighederne i denne appelsag

104. I henhold til chartrets artikel 47, stk. 1, skal enhver, hvis rettigheder og friheder som sikret af EU-retten er blevet krænket, have adgang til effektive retsmidler for en domstol under overholdelse af de betingelser, der er fastsat i denne artikel. Chartrets artikel 47, stk. 2, fastsætter yderligere rettigheder, herunder at enhver har ret til en retfærdig rettergang.

108 – Jf. f.eks. dom af 16.11.2011, Bank Melli Iran mod Rådet (C-548/09 P, EU:C:2011:735, præmis 49), og af 28.5.2013, Abdulrahim mod Rådet og Kommissionen (C-239/12 P, EU:C:2013:331, præmis 70 og den deri nævnte retspraksis).

109 – Jeg bemærker, at der heller ikke specifikt blev gjort nogen tilsidesættelse af retten til effektive retsmidler gældende i Kadi II-sagen og OMPI II-sagen. Kadi II-sagen vedrørte de processuelle garantier for retten til en effektiv domstolsbeskyttelse: jf. Kadi II-dommen, præmis 97-165. I Kadi I-dommen fastslog Retten, at sagsøgernes ret til effektive retsmidler var blevet tilsidesat, men dette var baseret på, at de ikke var blevet oplyst om de omstændigheder, som blev lagt dem til last, og deres ret til forsvar: jf. Kadi I-dommen, præmis 349-351. Og selv om spørgsmålet ikke blev rejst i OMPI II-dommen, blev retten til effektive retsmidler adskilt fra retten til kontradiktion i OMPI I-dommen, præmis 89 og 94.

110 – Jf. Leonor Rossi og Patricia Vinagre e Silva, *Public Access to Documents in the EU* (Hart 2017), s. 59-62, 175-177 og 197-198. Det skal bemærkes, navnlig i forbindelse med aktindsigt, at Unionens retsinstanser har afvist at genoverveje sin retspraksis, der er til hinder for, at Unionens retsinstanser kan rette påbud til institutionerne i lyset af bl.a. chartrets artikel 47: jf. f.eks. dom af 2.10.2014, Strack mod Kommissionen (C-127/13 P, EU:C:2014:2250, præmis 145-148), og af 11.6.2015, McCullough mod Cedefop (T-496/13, ikke trykt i Sml., EU:T:2015:374, præmis 16-28).

105. Indledningsvis erindrer jeg om, at i henhold til chartrets artikel 51, stk. 1, er Rådet bundet af bestemmelserne i chartret. I henhold til chartrets artikel 52, stk. 3, skal adgangen til effektive retsmidler og retten til en retfærdig rettergang, der er sikret i chartrets 47, tillægges samme betydning og omfang som i EMRK's artikel 6, stk. 1, og artikel 13 [111]. Dette afgøres ikke udelukkende af ordlyden af EMRK, men også af Menneskerettighedsdomstolens praksis, i lyset af hvilken chartrets artikel 47 skal fortolkes [112].

106. Rådet er derfor bundet af chartrets artikel 47, når det vedtager restriktive foranstaltninger, i lighed med enhver anden EU-retsakt. Endvidere vil Rådets overholdelse af chartrets artikel 47 med hensyn til restriktive foranstaltninger være baseret på Menneskerettighedsdomstolens relevante praksis vedrørende EMRK's artikel 6, stk. 1, og artikel 13. De principper, der er udviklet i forbindelse med denne retspraksis, vil blive analyseret sammen med Domstolens praksis vedrørende artikel 266 TEUF.

a) Domstolens praksis vedrørende artikel 266 TEUF

107. Som allerede nævnt har i henhold til artikel 266 TEUF en institution, fra hvilken en retsakt, som er blevet annulleret af Unionens retsinstanser, hidrører, pligt til at gennemføre de foranstaltninger, som er nødvendige til opfyldelse af den dom, hvorved denne retsakt er blevet annulleret. Disse foranstaltninger skal ikke fjerne retsakten fra Unionens retsorden, eftersom denne fjernelse følger af den annullation, som Unionens retsinstanser har foretaget; de vedrører snarere ophævelsen af de virkninger, der er forårsaget af den pågældende retsakt, og som påvirkes af de konstaterede retsstridigheder [113].

108. Som Domstolen har fastslået, skal den pågældende institution, for at den kan opfylde den forpligtelse, der påhviler den i medfør af artikel 266 TEUF til at efterkomme annullationsdommen og opfylde den fuldt ud, ikke blot tage hensyn til dommens konklusion, men også til de præmisser, som har ført til domskonklusionen, og som danner det fornødne grundlag for denne i den forstand, at de er nødvendige, når det skal afgøres, hvad konklusionen helt præcist går ud på [114].

109. Det er i Domstolens praksis ligeledes anerkendt, at med henblik på opfyldelse af dens forpligtelse i henhold til artikel 266 TEUF har den pågældende institution en skønsbeføjelse til at vælge de nødvendige foranstaltninger, der bør træffes med henblik på at drage konsekvenserne af annullationsdommen, afhængigt af de konkrete omstændigheder i den enkelte sag [115]. I henhold til Domstolens faste praksis tilkommer det ikke Unionens retsinstanser at træde i den pågældende institutions sted og præcisere de foranstaltninger, der skal træffes for at opfylde deres domme [116]. Artikel 266 TEUF fortolkes derfor også således, at den er til hinder for, at Unionens retsinstanser kan rette påbud til den pågældende institution om at afhjælpe det retsstridige forhold, der er identificeret i annullationsdommen [117].

111 – Chartrets artikel 52, stk. 3; forklaringer til chartret om grundlæggende rettigheder (EUT 2007, C 303, s. 17) (herefter »forklaringer«), forklaring ad artikel 47, s. 29-30. Dette er betinget af, at EU-retten yder »en mere omfattende beskyttelse« i henhold til chartrets artikel 52, stk. 3: jf. mit forslag til afgørelse Egenberger (C-414/16, EU:C:2017:851).

112 – Forklaring ad artikel 52, s. 33. Jf. ligeledes f.eks. dom af 30.6.2016, Toma og Biroul Executorului Judecătoresc Horaţiu-Vasile Cruduleci (C-205/15, EU:C:2016:499, præmis 41 og den deri nævnte retspraksis), generaladvokat Wathelets forslag til afgørelse Berlioz Investment Fund (C-682/15, EU:C:2017:2, punkt 73 og 74).

113 – Dom af 7.6.2006, Österreichische Postsparkasse mod Kommissionen (T-213/01 og T-214/01, EU:T:2006:151, præmis 54).

114 – Jf. f.eks. dom af 14.6.2016, Kommissionen mod McBride m.fl. (C-361/14 P, EU:C:2016:434, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).

115 – Jf. f.eks. dom af 28.1.2016, CM Eurologistik og GLS (C-283/14 og C-284/14, EU:C:2016:57, præmis 76), og af 14.6.2016, Kommissionen mod McBride m.fl. (C-361/14 P, EU:C:2016:434, præmis 52 og 53), generaladvokat Sharpstons forslag til afgørelse Kommissionen mod McBride m.fl. (C-361/14 P, EU:C:2016:25, punkt 70). Dette blev fremhævet i generaladvokat Légers forslag til afgørelse Interporc (C-41/00 P, EU:C:2002:162, punkt 65-69).

116 – Jf. generaladvokat Légers forslag til afgørelse Mattila mod Rådet og Kommissionen (C-353/01 P, EU:C:2003:403, punkt 30 og den deri nævnte retspraksis).

117 – Jf. dom af 2.10.2014, Strack mod Kommissionen (C-127/13 P, EU:C:2014:2250, præmis 146). Denne retspraksis passer ind i retspraksis vedrørende rækkevidden af Unionens retsinstansers beføjelser i henhold til artikel 263 TEUF, som er til hinder for, at de kan meddele påbud til institutionerne, uanset om sådanne påbud vedrører den nærmere opfyldelse af afsagte domme: jf. f.eks. kendelse af 26.10.1995, Pevasa og Inpesca mod Kommissionen (C-199/94 P og C-200/94 P, EU:C:1995:360, præmis 24).

110. Efter min opfattelse er det på grundlag af Domstolens praksis vedrørende artikel 266 TEUF dog én ting at give den pågældende institution et skøn med hensyn til, hvordan den vælger at afhjælpe de retsstridige forhold der er identificeret i annullationsdommen. Noget helt andet er at lade denne institution udnytte muligheden på en måde, der gør, at chartrets artikel 47 mister sit indhold.

b) Menneskerettighedsdomstolens relevante praksis vedrørende EMRK's artikel 6, stk. 1, og artikel 13

111. Under henvisning til Menneskerettighedsdomstolens afgørelse i Hornsby mod Grækenland [118] fastslog Retten i NITC II-dommen, at retten til effektive retsmidler i forbindelse med restriktive foranstaltninger ville være »illusorisk«, såfremt Unionens retsorden tillod, at en dom afsagt af Unionens retsinstanser forblev uvirksom til skade for en part, og derfor skal fuldbyrdelsen af en dom afsagt af Retten anses for en integrerende del af »rettergangen« i forbindelse med retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47 [119]. I dommen i sagen Hornsby mod Grækenland fastslog Menneskerettighedsdomstolen således, at EMRK's artikel 6, stk. 1, knæsætter »retten til domstolsprøvelse«, hvoraf retten til adgang hertil kun er én bestanddel, og at det ville være utænkeligt, at denne artikel i detaljer beskrev de processuelle garantier, som parterne er omfattet af – en rettergang, der er retfærdig, offentlig og hurtig – uden at beskytte gennemførelsen af retsafgørelser [120].

112. Hvad angår rækkevidden af retten til en retfærdig rettergang for en domstol som sikret ved EMRK's artikel 6, stk. 1, har Menneskerettighedsdomstolen fastslået, at denne ret skal fortolkes i lyset af præamblen til EMRK, hvoraf det bl.a. fremgår, at retsstatsprincippet udgør en del af de kontraherende staters fælles arv. Ét af de grundlæggende aspekter af retsstatsprincippet er retssikkerhedsprincippet, som bl.a. kræver, at når domstolene har truffet endelig afgørelse om et spørgsmål, kan denne afgørelse ikke længere anfægtes [121]. Menneskerettighedsdomstolen anførte endvidere, at retssikkerhed forudsætter respekt for princippet om res judicata, dvs. princippet om dommes retskraft. Ifølge dette princip har ingen part ret til at anmode om fornyet prøvelse af en endelig og bindende dom alene med det formål at opnå en fornyet behandling og en ny afgørelse af sagen [122].

113. Med hensyn til princippet om res judicata fremhævede Menneskerettighedsdomstolen, at princippet om res judicata i alle retssystemer har begrænsninger ad personam og med hensyn til materielt anvendelsesområde [123], og at det er statens ansvar at organisere retssystemet på en sådan måde, at det er muligt at identificere relaterede sager og om nødvendigt forene dem eller forbyde, at der indledes nye retssager vedrørende det samme spørgsmål, med henblik på at undgå, at en prøvelse af endelige afgørelser behandles som en skjult appel, inden for rammerne af parallelle sager [124].

114. I sin praksis vedrørende EMRK's artikel 6, stk. 1, har Menneskerettighedsdomstolen derfor behandlet spørgsmål, hvor en senere dom ophævede en allerede endelig dom, og fastlagt en ramme for anvendelsen af retssikkerhedsprincippet og princippet om res judicata (dommes retskraft), hvori den fastlagde dens forskellige elementer.

118 – Menneskerettighedsdomstolens dom af 19.3.1997, Hornsby mod Grækenland (CE:ECHR:1997:0319JUD001835791, præmis 40 og 41).

119 – NITC I-dommen, præmis 61.

120 – Hornsby mod Grækenland, præmis 40. Jf. ligeledes f.eks. Menneskerettighedsdomstolens dom af 25.7.2017, Panorama Ltd og Miličić mod Bosnien-Hercegovina (CE:ECHR:2017:0725JUD006999710, præmis 62 og den deri nævnte retspraksis).

121 – Jf. f.eks. Menneskerettighedsdomstolens dom af 28.10.1999, Brumărescu mod Rumænien (CE:ECHR:1999:1028JUD002834295, præmis 61), af 24.7.2003, Ryabykh mod Rusland (CE:ECHR:2003:0724JUD005285499, præmis 51), og af 21.4.2016, Chengelyan m.fl. mod Bulgarien (CE:ECHR:2016:0421JUD004740507, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).

122 – Menneskerettighedsdomstolens dom af 6.12.2005, Popov mod Moldova (nr. 2) (CE:ECHR:2005:1206JUD001996004, præmis 45 (henvisninger udeladt)), jf. ligeledes f.eks. dom af 27.10.2016, Vardanyan og Nanushyan mod Armenien (CE:ECHR:2016:1027JUD000800107, præmis 67 og den deri nævnte retspraksis).

123 – Jf. f.eks. Menneskerettighedsdomstolens dom af 12.1.2006, Kehaya m.fl. mod Bulgarien (CE:ECHR:2006:0112JUD004779799, præmis 66), af 16.1.2014, Brletić mod Kroatien (CE:ECHR: 2014:0116JUD004200910, præmis 43).

124 – Menneskerettighedsdomstolens dom af 13.11.2007, Driza mod Albanien (CE:ECHR:2007:1113JUD003377102, præmis 69).

115. Eksempelvis i sagen Kehaya m.fl. mod Bulgarien [125] blev spørgsmålet, om staten eller sagsøgerne ejede den samme jord, på ny behandlet i en efterfølgende sag og løst på forskellig måde [126]. Menneskerettighedsdomstolen fandt, at det var ubalanceret og skabte retsusikkerhed at give staten en »ny chance« for at opnå en fornyet behandling af en tvist, der allerede var afgjort i form af endelige domme i søgsmålsprocedurer [127]. Den fastslog således, at ansøgernes rettigheder i henhold til EMRK's artikel 6, stk. 1, var bragt i fare, fordi den efterfølgende dom lod hånt om en fuld domstolsprøvelse, der var udmøntet i en endelig retsafgørelse, som endvidere var blevet gennemført [128]. Ved at fratage den endelige dom i den første sag enhver retsvirkning tilsidesatte de statslige myndigheder retssikkerhedsprincippet, der er knæsat i EMRK's artikel 6, stk. 1 [129].

116. Endvidere omfattede sagen Esertas mod Litauen [130] en situation, hvor påstandene ikke var identiske, men vedrørte nøjagtig de samme retlige forhold og de samme omstændigheder, som havde afgørende betydning for sagens udfald, mens kun fristen for sådanne påstande var forskellig [131]. Menneskerettighedsdomstolen fastslog, at en situation, hvor de faktiske omstændigheder, der allerede er fastslået ved en endelig afgørelse i én sag, senere underkendes af domstolene i en ny sag mellem de samme parter, svarer til den situation, hvor en bindende og eksigibel afgørelse – efter en genoptagelse af proceduren – ophæves i sin helhed [132]. Den fastslog derfor, at en sådan situation også kan udgøre en tilsidesættelse af retssikkerhedsprincippet i strid med EMRK's artikel 6, stk. 1 [133].

117. Med hensyn til retten til effektive retsmidler, som er sikret ved EMRK's artikel 13, har Menneskerettighedsdomstolen i sin praksis fremhævet, at selv om denne bestemmelses anvendelsesområde kan variere afhængigt af arten af sagsøgerens klage i henhold til EMRK, skal det retsmiddel, der kræves i artikel 13, være »effektivt« i praktisk såvel som i retlig forstand, navnlig med hensyn til, at udøvelsen af heraf ikke må hindres ubegrundet af handlinger eller undladelser fra myndighedernes side i den pågældende stat [134], eller med hensyn til enten at forhindre den påståede tilsidesættelse eller en fortsættelse heraf eller at sørge for passende afhjælpning af enhver tilsidesættelse, der allerede havde fundet sted [135]. På denne baggrund fastslog Menneskerettighedsdomstolen, at »uanset om den endelige afgørelse, der skal gennemføres, er i form af en retsafgørelse eller en afgørelse fra en administrativ myndighed, skal den fuldbyrdes i henhold til

125 – Menneskerettighedsdomstolens dom af 12.1.2006, Kehaya m.fl. mod Bulgarien (CE:ECHR:2006:0112JUD004779799).

126 – Kehaya m.fl. mod Bulgarien, præmis 59-60, 62, 67 og 68.

127 – Kehaya m.fl. mod Bulgarien, præmis 69.

128 – Kehaya m.fl. mod Bulgarien, præmis 70.

129 – Kehaya m.fl. mod Bulgarien, præmis 70.

130 – Menneskerettighedsdomstolens dom af 31.5.2012, Esertas mod Litauen (CE:ECHR:2012:0531JUD005020806).

131 – Esertas mod Litauen, præmis 23 og 24.

132 – Esertas mod Litauen, præmis 25.

133 – Esertas mod Litauen, præmis 25.

134 – Menneskerettighedsdomstolens dom af 27.6.2000, İlhan mod Tyrkiet (CE:ECHR:2000:0627JUD002227793, præmis 97), jf. ligeledes f.eks. dom af 12.9.2012, Nada mod Schweiz (CE:ECHR:2012:0912JUD001059308, præmis 207 og den deri nævnte retspraksis).

135 – Menneskerettighedsdomstolens dom af 26.10.2000, Kudła mod Polen (CE:ECHR:2000:1026JUD003021096, præmis 157 og 158), jf. ligeledes f.eks. dom af 16.1.2018, Ciocodeică mod Rumænien (CE:ECHR:2018:0116JUD002741309, præmis 88 og den deri nævnte retspraksis). Det skal bemærkes, at EMRK's artikel 35, stk. 1, som fastsætter reglen om udtømmelse af nationale retsmidler, er baseret på den antagelse, der er afspejlet i EMRK's artikel 13, hvormed den har et »nært slægtskab«, og hvorefter der er et effektivt nationalt retsmiddel til rådighed med hensyn til den påståede tilsidesættelse af en parts rettigheder i henhold til EMRK: jf. Kudła mod Polen, præmis 152. Ifølge Menneskerettighedsdomstolen kan et retsmiddel, som er afhængigt af diskretionære foranstaltninger fra de statslige myndigheders side, ikke anses for effektivt som omhandlet i EMRK's artikel 35, stk. 1, jf. f.eks. Menneskerettighedsdomstolens afgørelse af 29.6.2004, B og L mod Det Forenede Kongerige (CE:ECHR:2004:0629DEC003653602, s. 9), og af 29.4.2008, Burden mod Det Forenede Kongerige (CE:ECHR:2008:0429JUD001337805, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).

såvel national lovgivning som [EMRK]«[136]. Med denne konklusion foretog Menneskerettighedsdomstolen en afgrænsning i forhold til ovennævnte sag Hornsby mod Grækenland og relateret retspraksis, hvori den udviklede dette princip på grundlag af den såkaldte »ret til domstolsprøvelse«, der følger af EMRK's artikel 6, stk. 1[137].

118. På denne baggrund bemærker jeg, at Menneskerettighedsdomstolens fortolkning af retten til en retfærdig rettergang i henhold til EMRK's artikel 6, stk. 1, tager hensyn til behovet for at sikre retssikkerheden ved at udelukke en efterfølgende dom, der anses for at give en offentlig myndighed en »ny chance« for at anlægge sag om i det væsentlige de samme spørgsmål som i forbindelse med den første dom, selv i situationer, hvor princippet om res judicata ikke er direkte involveret. I forbindelse med undersøgelsen af retsmidlets effektivitet i praktisk såvel som i retlig forstand lægger Menneskerettighedsdomstolens fortolkning af EMRK's artikel 13 endvidere vægt på at sikre fuldbyrdelsen af en dom, og at en sådan dom skal kunne opnås og gennemføres på en meningsfuld måde og være en tilstrækkelig afhjælpning for sagsøgeren. Jeg mener, at disse punkter danner grundlag for fortolkningen af retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47 og anvendelsen heraf på afgørelsen om genopførelse på listen i denne appelsag.

c) Anvendelse under denne appelsags omstændigheder

119. Det er derfor min opfattelse, at chartrets artikel 47, sammenholdt med Menneskerettighedsdomstolens relevante praksis vedrørende EMRK's artikel 6, stk. 1, og artikel 13, skal fortolkes således, at den begrænser en EU-institutions skøn i henhold til artikel 266 TEUF til at vedtage foranstaltninger for at afhjælpe en retskrænkelse, der er identificeret i en dom afsagt af Unionens retsinstanser under omstændigheder, der anses for at give den pågældende institution en »ny chance« for på ny at behandle retsspørgsmål, som Unionens retsinstanser havde taget stilling til i den tidligere dom, og derved fratager parter deres effektive retsmidler med hensyn til den pågældende dom[138]. Jeg understreger, at retsmidler i henhold til chartrets artikel 47 skal være effektive i praktisk såvel som i retlig forstand.

120. I modsætning til det, Rådet har anført, tager en sådan tilgang ikke sigte på at begrænse Domstolens praksis vedrørende artikel 266 TEUF i forbindelse med restriktive foranstaltninger. Den sikrer snarere mere generelt, at den ordning med henblik på dommes gennemførelse, der er indført ved artikel 266 TEUF, er fuldt ud i overensstemmelse med chartrets artikel 47.

121. Desuden undgås en sådan tilgang ikke som følge af, at det er muligt at anlægge et erstatningssøgsmål med henblik på at gøre Unionens ansvar uden for kontraktforhold gældende[139]. Jeg medgiver, at der i princippet er mulighed for at anlægge et erstatningssøgsmål med henblik på at erstatte en part for den skade, der er lidt som følge af Rådets ulovlige retsakter og adfærd i forbindelse med vedtagelsen af afgørelser vedrørende restriktive foranstaltninger[140]. Et erstatningssøgsmål kan efter min opfattelse dog ikke give erstatning for tilsidesættelse af retten til effektive retsmidler under denne appelsags omstændigheder, hvis Rådets skønsbeføjelse til at vælge de

136 – Menneskerettighedsdomstolens dom af 13.11.2007, Ramadhi m.fl. mod Albanien (CE:ECHR:2007:1113JUD003822202R, præmis 49). Jf. ligeledes f.eks. Menneskerettighedsdomstolens dom af 3.2.2009, Nuri mod Albanien (CE:ECHR:2009:0203JUD001230604, præmis 8), og af 3.2.2009, Hamzaraj mod Albanien (nr. 1) (CE:ECHR:2009:0203JUD004526404, præmis 26).

137 – Jf. fodnote 120 ovenfor. Jf. ligeledes f.eks. Menneskerettighedsdomstolens dom af 31.7.2012, Manushaqe Puto m.fl. mod Albanien (CE:ECHR:2012:0731JUD000060407, præmis 72, 90 og 94 (under henvisning til Hornsby mod Grækenland, præmis 40)).

138 – Det bemærkes, at udøvelsen af de rettigheder, der er fastsat i chartrets artikel 47, altid er undergivet de begrænsninger, som kan begrundes i henhold til chartrets artikel 52, stk. 1, jf. bl.a. Kadi II-dommen, præmis 101.

139 – Jf. artikel 268 og artikel 340, stk. 2, TEUF.

140 – Jf. f.eks. dom af 13.12.2017, HTTS mod Rådet (T-692/15, EU:T:2017:890) (erstatningssøgsmål forkastet), og Bateni mod Rådet (T-455/17, verserende), jf. ligeledes i denne henseende dom af 18.9.2015, HTTS og Bateni (T-45/14, ikke trykt i Sml., EU:T:2015:650, præmis 66).

foranstaltninger, den finder nødvendige for at afhjælpe retskrænkelsen, anses for at være forenelig med artikel 266 TEUF. Under disse omstændigheder ville betingelserne for, at Unionen ifalder ansvar uden for kontraktforhold, nemlig kravet om en *tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse* af en retsregel, der har til formål at tillægge borgerne rettigheder [141], ikke være opfyldt.

122. Når dette er sagt, er der efter min opfattelse ingen retlige fejl i Rettens NITC II-dommen.

123. Efter min opfattelse udgør begrundelserne vedrørende økonomisk støtte og logistisk støtte særskilte begrundelser, som Rådet lagde til grund for genopførelsen af NITC på listen på grundlag af udpegelseskriteriet i artikel 20, stk. 1, litra c), i afgørelse 2010/413 og artikel 23, stk. 2, litra d), i forordning nr. 267/2012, der henviser til ydelse af støtte til Irans regering.

124. Udtrykket »herunder« i artikel 23, stk. 2, litra d), i forordning nr. 267/2012 (»støtte, herunder materiel, logistisk eller økonomisk støtte«) angiver, at de tre former for støtte, der anført heri, ikke er udtømmende [142], og at andre former for støtte derfor kan være omfattet [143]. Unionens retsinstanser har således fastslået, at dette kriterium henviser til *enhver støtte*, der, selv om den i sig selv hverken har en direkte eller indirekte tilknytning til nuklear spredning, ikke desto mindre ved sin kvalitative eller kvantitative betydning kan fremme en sådan udvikling ved at forsyne den iranske regering med bl.a. materielle, økonomiske eller logistiske ressourcer eller faciliteter, der gør det muligt for den at forfølge den nukleare spredning [144].

125. På dette grundlag er jeg af den opfattelse, at NITC's ret til effektive retsmidler ikke blev tilsidesat i denne sag, ikke blot fordi NITC I-dommen blev fuldbyrdet effektivt, men ligeledes fordi Retten ikke havde taget stilling til begrundelsen for logistisk støtte i den pågældende dom. Følgelig fremgår det ikke af det materiale, der er fremlagt for Domstolen, at Rådet opnåede en fornyet behandling af det, der var afgjort i NITC I-dommen.

126. Selv om Rettens konklusion, der er gengivet i punkt 54 ovenfor, vedrørende omfanget af Rådets beføjelse til at ændre påstanden til en påstand vedrørende logistisk støtte, potentielt kunne skabe konflikt i forhold til Menneskerettighedsdomstolens praksis vedrørende en »ny chance« for at anlægge sag (jf. punkt 112-116 ovenfor), er der ikke fremsat detaljerede bemærkninger vedrørende anvendelsen af en sådan retspraksis på denne appelsags omstændigheder.

127. Det skal endvidere præciseres, at det materiale, der for Domstolen er fremlagt i denne appelsag, ikke har underbygget påstanden om, at Rådet udøvede såkaldt »oplagring« og således på tidspunktet for den første opførelse på listen tilbageholdt retlige og faktiske argumenter, som skulle anvendes i forbindelse med genopførelsen af NITC på listen.

141 – Jf. f.eks. dom af 30.5.2017, Safa Nicu Sepahan mod Rådet (C-45/15 P, EU:C:2017:402, præmis 29 og 30).

142 – Det bemærkes, at ikke alle sprogversioner af artikel 23, stk. 2, litra d), i forordning nr. 267/2012 er de samme. De fleste henviser til begrebet støtte i begyndelsen af opregningen af eksempler på ydelse af støtte (»støtte, herunder materiel, logistisk eller økonomisk støtte«). Nogle versioner (jf. f.eks. den estiske, den finske og den tyske version) nævner dog umiddelbart de tre eksempler på materiel, logistisk eller økonomisk støtte. Dette synes yderligere at understøtte den opfattelse, at begrundelserne vedrørende økonomisk og logistisk støtte er særskilte, og at Retten i NITC I-dommen ikke tog stilling til »støtte« i almindelighed, men snarere til begrundelsen vedrørende økonomisk støtte.

143 – Jf. f.eks. dom af 1.3.2016, National Iranian Oil Company mod Rådet (C-440/14 P, EU:C:2016:128, præmis 84), kendelse af 4.4.2017, Sharif University of Technology mod Rådet (C-385/16 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2017:258, præmis 68).

144 – Dom af 28.4.2016, Sharif University of Technology mod Rådet (T-52/15, EU:T:2016:254, præmis 54, 59 og den deri nævnte retspraksis) (appel forkastet ved kendelse af 4.4.2017, Sharif University of Technology mod Rådet (C-385/16 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2017:258)). Jf. ligeledes f.eks. dom af 1.3.2016, National Iranian Oil Company mod Rådet (C-440/14 P, EU:C:2016:128, præmis 79-81), og af 8.9.2016, Iranian Offshore Engineering & Construction mod Rådet (C-459/15 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2016:646, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

128. Jeg konkluderer derfor, at selv om denne appelsag ikke kan afgøres ved at henvise til Kadi-dommen, OMPI-dommen og Interporc-dommen, og at de restriktive foranstaltninger, der træffes af Rådet, er begrænset af retten til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47, herunder Menneskerettighedsdomstolens relevante praksis vedrørende EMRK's artikel 6, stk. 1, og artikel 13, mener jeg ikke, at afgørelsen om genopførelse på listen under denne appelsags omstændigheder tilsidesatte NITC's ret til effektive retsmidler i henhold til chartrets artikel 47.

VI. Forslag til afgørelse

129. På grundlag af det ovenfor anførte foreslår jeg, at Domstolen forkaster NITC's første appelanbringende.

i — Der er foretaget en sproglig rettelse af punkt 17 og fodnote 121 i denne tekst efter den oprindelige offentliggørelse.